

ČESKÁ GENEALOGICKÁ A HERALDICKÁ SPOLEČNOST V PRAZE
připravuje

KURZ pro začínající rodopisce

ve dnech:

26. září – 28. listopadu 2002
každý čtvrtek od 17,00 do 19,00 hodin v budově
Základní školy K.V.Raise v Praze 2, Slezská 21.

Tento v pořadí již 29. kurz pro začínající genealogy a rodopisce je rozdělen do dvou námětových oblastí. V deseti dvouhodinových lekcích se účastníci seznámí se čtením starých textů a přednáškami na tato témata: úvod do studia rodopisu, matriky, státní archivy, zákon o archivnictví, badatelská etika, informace o předcích v archivech velkostatků, katastry, další důležité zdroje, postavení a funkce církve v minulosti, právní záležitosti našich předků, grafické znázornění výstupů rodopisné práce, využití počítače, rodinná a rodová kronika.

Bližší informace a přihlášku do kurzu získáte při osobní návštěvě nebo telefonicky v kanceláři ČGHSP vždy v pondělí 14,00-16,00 hod.

Každý den na internetové stránce www.genealogie.cz.

Přihlášky přijímáme i před zahájením kurzu dne 26. září 2002 v době prezenze od 16,00 hod.

Místo konání kurzu je v blízkosti metra trasy A stanice Náměstí Míru nebo Náměstí Jiřího z Poděbrad.

Nejbližší stanice tramvají číslo 10 a 16 je Šumavská ulice a čísla 11 Vinohradská tržnice.

Krátce po skončení tohoto kurzu bude zahájen jedenáctý kurz pro pokročilé genealogy a rodopisce ve dnech 23. ledna až 27. března 2003.

Česká genealogická a heraldická společnost v Praze
Fantova 1784/28
155 00 Praha 13 – Stodůlky
tel: 02/51 61 34 90
cghsp@email.cz

ročník XXII. číslo 1/2002

GENEALOGICKÉ A HERALDICKÉ

Listy

Česká genealogická a heraldická společnost v Praze

Slovo na úvod 1

články a studie

Stadionské palatináty
(Antonín Kondrys) 2

Osm listů z dějin mých Stěžer
(† Jaroslav Honc) 17

recenze, anotace, zajímavosti

Velká encyklopedie měst a obcí ČR 36

Heraldické památky regionu Teplice 41

Erbovní listiny v archivech Slezska a severní Moravy 45

Mediaevalia Historica Bohemica 47

Národní muzeum představuje šlechtické almanachy 49

Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny České 50

Životopisná encyklopedie rodu Rožmberků 51

Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí 52

zprávy ze společnosti

Zemřel JUDr. Vladislav Brož 53

Nově přijatí členové v roce 2001 55

Ukončili členství nebo zemřeli v roce 2001 56

Výstava ČGHSP 56

Sborník Genealogia ac heraldica Bohemica 57

Anketa členů ČGHSP 2001 a elektronická komunikace 59

Poděkování patří právě Vám 60

Vážení přátelé,

zdá se mi to jako zcela nedávno, když jsem psal své úvodní slovo pro GHL 1/2001, a zatím uběhl již celý rok. Proto je mou milou ne povinností, ale radostí, poděkovat všem, kteří na nás mysleli v době vánočních svátků a na přelomu roku a popřáli nám vše nejlepší do nového roku. Rovněž bych chtěl poděkovat těm členům, kteří v průběhu roku vyslovili svou spokojenost a poděkování např. s úpravou GHL, zveřejněním výsledku ankety o zájmu členů atd.

Letošní rok, jak nás neustále informují hromadné sdělovací prostředky, bude supervolební – uskuteční se senátní, parlamentní i komunální volby. Shodou okolností se do této řady, byť z celostátního hlediska nevýznamně, zařadíme i my. Je to již tři roky, kdy byl zvolen současný Správní výbor a podle stanov společnosti bude letos volen nový. Nechci v tuto chvíli hodnotit uplynulé období, k tomu bude dostatek místa v rámci přednesené zprávy na Valné hromadě a následně diskusi, ale chtěl bych vyzvat členy k zamýšlení nad smyslem společnosti, jejím posláním, náplní a cíli. Mnohý z Vás si řekne: poslání a cíle společnosti? To je přece obsaženo v § 2 stanov! Smysl? Přece sdružit lidi stejného zájmu! To vše je pravda, ale v prostředí měnících se společenských podmínek a při rychlém rozvoji informačních technologií se vtírá otázka, zda nezměnit některé přístupy, zaměření a cíle. Vede mne k tomu i následující skutečnost.

Každý rok se stává členy společnosti 50-60 nových zájemců. Každý rok je však téměř stejný počet členů vyloučen pro neuhrazení členských příspěvků. Zapomněli zaplatit? Rozhodně ne, vždyť jsou nejméně dvakrát upomenuti. Tedy nesplnilo členství jejich představy? Nebo právě naopak – získali potřebné informace pro své bádání včetně slev na publikace a to jim postačuje?

Opravdový zájemce, který propadne kouzlu genealogie, ale i heraldiky a ostatních PVH, velice brzy zjistí, že např. ke zpracování historie vlastního rodu nepostačuje sestavení rodokmenu v průběhu několika týdnů či měsíců, ale že jde o mnohaletý badatelský proces vyžadující řadu dovedností a především znalostí. Proto se pro něj jeho zájem stává nebo by se měl stát nikoliv chvilkovou zálibou, ale trvalou hodnotou, kterou má možnost pěstovat a rozvíjet v rámci společenství lidí stejného zaměření.

Rádi bychom znali Váš názor k naznačenému tématu, zaměření vydávaných publikací, úpravě a obsahu GHL, náplni a úrovni kurzů, středečnicků, prezentaci společnosti atd. včetně námětů či přání, jaké informace byste pro svou práci potřebovali. Je naší snahou neustále zvyšovat a zlepšovat úroveň prostředků nutných k podpoře a rozvoji Vaší práce.

Na závěr, jako tradičně, bych Vám jménem svým i jménem správního výboru popřál v letošním roce pevné zdraví a dostatek času k „pěstování“ ušlechtilé záliby.

Jan Podhola

NA OBÁLCE:

KRESBA ZNAKU JOSEFA BEDŘICHA RYTÍŘE VON ROMIG V RODINNÉM ARCHIVU STADIONŮ
(SOA PLZEŇ, POBOČKA KLATOVY)

Stadionské palatináty

Antonín Kondrys

V otázce palatinů a výkonu jejich práv zůstává stále mnoho neznámého a neprobádaného. O činnosti řady z nich svědčí jen udělené znaky. U některých nobilitací se jen domníváme, že jejich původcem byl nějaký palatin. Po málokterém z nich zůstaly kopiáře či jiné podobné dokumenty. Odpovědi na některé otázky je však možno nalézt i v našich archivech. Část palatinských diplomů, které vyšly z kanceláří tří generací říšských hrabat Stadionů, lze vysledovat z rodinného archivu, který je dnes uložen v klatovské pobočce Státního oblastního archivu v Plzni. Žádný z dokumentů se sice přímo netýká úředníků stadionských panství v Čechách, ale přesto dovolují nahlédnout do poznání palatinní praxe v samém závěru existence tohoto systému.

Stadionové patřili ke staré, původně švábské drobné šlechtě a jsou poprvé listinně doloženi roku 1197 Heinricem de Lapide. Jméno Stadion užil poprvé Wilhelmus de Stadegun v listině ze 13. května 1270. Na přelomu 14. a 15. století se rod rozdělil na dvě větve - bohatší švábská však roku 1693 vymřela a rodový Oberstadion spolu s dalším majetkem přešel na chudší alsasskou větev. Ta až do poloviny 16. století neměla stálé sídlo a její členové byli ve službách augsburgských biskupů. Zlomovým okamžikem pro vzestup rodu byl rok 1529, kdy se Kryštof ze Stadionu stal knížetem-biskupem augsburgským. Pro svého bratra Jana, místopředsedu v Dillingenu, zajistil úřad dědičného stolníka augsburgského biskupství. Císař Leopold I. listinou danou 25. dubna 1686 ve Vídni udělil Stadionům titul říšských svobodných pánů.¹⁾

Alsasská větev hrabat ze Stadionu a z Warthausenu získala roku 1696 od císaře svolení zakoupit se v Čechách. Po několika marných pokusech Stadionové koupili nejprve rozvrácené panství Bezdrůžice, které po deseti letech prodali. Mezitím roku 1697 s trochou štěstí od vdovy po Volfu Maximiliánovi Lamingerovi z Albenreuthu, pověstném Lomikarovi, získali hluboko pod cenou zadlužené panství Kout-Trhanov. Kupující - bratři Jiří Jindřich, děkan kapituly ve Würzburgu, a Jan Filip - spolu uzavřeli dohodu, že zřídí z českých panství tzv. seniorát. Panství měl užívat Jiří Jindřich a Janu Filipovi měly plynout důchody za zapůjčené peníze. Umořování dluhů mělo za následek doslova drancování celého panství, zejména za správy hejtmana Jana Kryštofa Seifrida. Císař Karel VI. přeměnil roku 1721 svěřenectví Kout-Trhanov-Všeruby na alodní panství.²⁾ V roce 1706 získali Stadionové za pomoci spřízněných Schönbornů říšské hrabství Thannhausen, což císař Josef I. o dva roky později potvrdil a udělil toto hrabství Janu Filipovi ze Stadionu jako léno. Za angažování se na straně císaře při mírových jednáních 1709 v Lunéville získal Jan Filip v roce 1711 titul říšský hrabě. Byl třikrát ženat a stal se otcem dvaceti dětí. Pět synů se věnovalo duchovní dráze a dva založili další dvě rodové linie. Bedřich, syn Jana Filipa z druhého manželství s Annou Marií Schönbornovou, byl předkem větve „bedřichovské“ a Hugo Jan Filip ze třetího manželství s Annou Isabelou Wamboldovou von Umstadt pak větve „filipinské“.³⁾

Bedřich Stadion

Bedřichu Stadionovi, zakladateli bedřichovské větve, udělil císař František I. ve Vídni 27. května 1756 palatinský diplom. Přidržíme-li se věty v článku Vladimíra J. Sedláka: „Zaměření Marie Terezie proti palatinům projevilo se i ve vládě jejího manžela, císaře Františka I., za jehož panování nebyly uděleny více jak dva palatináty...“⁴⁾ pak musíme hovořit o výjimečném štěstí, neboť jeden z těchto dvou diplomů se v originále dochoval ve stadionském rodinném archivu. Jde o pergamenovou knihu o čtyřiceti šesti listech ▶

¹⁾ Státní oblastní archiv v Plzni, pobočka Klatovy, Fond Stadionové - rodinný archiv (dále jen S - RA), listina č. 2. K otázce palatinátu nejnověji: Jan PAREZ, Pavel R. POKORNÝ: *Liber instrumentorum - registra císařského palatina Jiřího Bartolda Pontana z Braitenberka, Sborník Facta probant homines, Praha 1998, s. 325-340, kde odkazy na další literaturu.*

²⁾ S - RA, listina č. 8.

³⁾ Jan HAUBERT: *Rodinný archiv Stadionové, předmluva k inventáři, Státní oblastní archiv v Plzni 1977, str. IV - X.*

⁴⁾ Vladimír Jan SEDLÁK: *Vývoj komitivy lateránských palatinů, Heraldika a genealogie, XXI./3, Praha 1988, s. 178.*

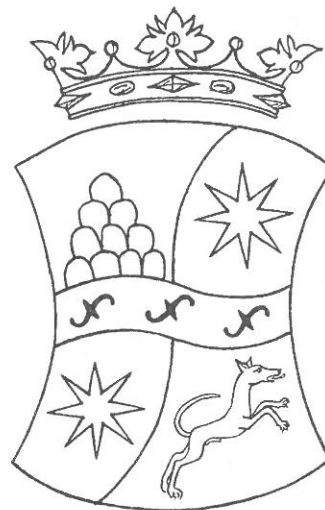
► v papírových deskách potažených bordovým sametem se zbytky žlutých vázacích stuh, prošitou černo-žlutou šňůrou, s velkou císařskou pečeti v mosazném pouzdru s gravírovaným císařským orlem na víku. Čtyřicet čtyři listy jsou popsány textem privilegia po obou stranách. Diplom dával pro „erstgebohrener ehelicher Leibes-Erbe männlichen Stammens“ z rodu Stadionů dědičně právo velkého palatina. Spočívalo především v moci udělovat dalším osobám malou komitivu se všemi jejími právy a imunitou jako by byli od císaře ustanoveni. Dávat měšťanský znak a povyšovat do dědičného šlechtického stavu muže i ženy, jmenovat veřejné notáře, veřejné písaře a rychtáře, zpoplatňovat a schvalovat kontrakty, testamenty a poslední vůle, na fakultách písmo svatého a práva ustanovovat doktory a licenciáty, magistry a bakaláře a poety laureatus, jestliže další tři doktoři téže fakulty vysloví souhlas, uplatňovat tuto moc na univerzitách v Paříži, Bologni, Padově, Perugii, Pise, Lovani, Vídni, Ingolstadtu, Praze, Lipsku, Wittenbergu, Marburgu, Strassburgu a dalších, legítimovat levobočky kromě knížat, hrabat a svobodných pánů, povolovat jejich dědění a testamenty, jmenovat kurátory a pěstouny, navracet čest, autoritu a restituovat poškozené, rozhodovat o právu dědiců, zemřeli kdo bez testamentu, zakládat trhová městečka, obce a vsi a dávat jim práva šenků, řemesel, právo vařit pivo a pálit kořalku, zakládat mlýny, ovčiny a „Schwaigen“ (velkostatky s velkochovem dobytka - většinou koní) a rybníky nepřineseli to škodu sousedům, udělovat dědičně měšťanský znak a léno kromě císařského orla a starých znaků a klenotů hrabat a svobodných pánů a kromě koruny na přilbě (což nebylo později striktně dodržováno).⁵⁾

Úředníci stadionské ústřední kanceláře ani Stadion sám asi zpočátku neměli zkušenosti se stylizací diplomů a palatinátní praxí. Proto se Stadionové porozhlédli po vzorech u svých příbuzných a přátel, kteří jim poskytl starší koncepty některých diplomů ze svých kanceláří. Dochovaly se dva z těchto vzorů. Prvý je z roku 1737 pro Anselma Františka Sergnera od palatina Fratiška Erweina hraběte Schönborna a druhý z roku 1740 pro Jana Františka Neureuthera od palatina Karla Antonína Arnošta hraběte von Eltz.⁶⁾ Výrazná shoda textu obou konceptů svědčí o tom, že se při stylizaci diplomů používalo určité zavedené klíše. Ani jeden z konceptů však neobsahuje pasáž o udělení znaku ani jeho popis.

Inkoust na císařském diplomu téměř nestačil doschnout, když Stadionové udělené právo využili. V písemnostech z kanceláře Bedřicha Stadionu v rodovém archivu se nachází bílko koncept, kterému za předlohu nejspíš sloužil ještě další vzor. Koncept obsahuje i pasáž s popisem znaku a vyzna-

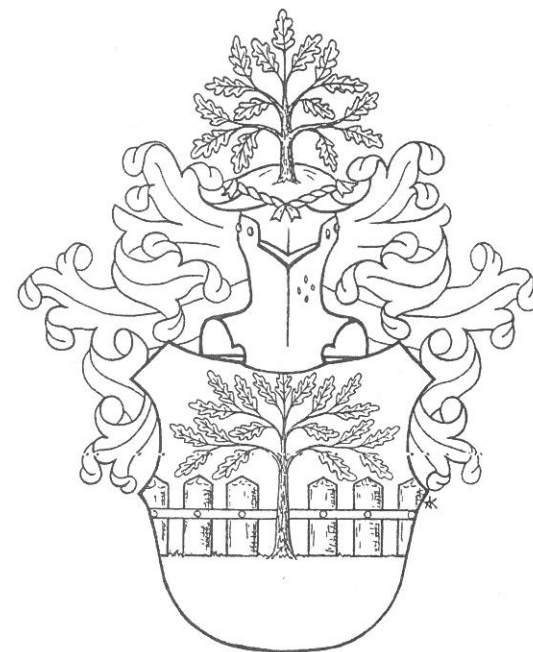
⁵⁾ S - RA, listina č. 15.

⁶⁾ S - RA, karton 17.

ZNAK JANA MICHAELA
LA ROCHE

Kresba: Antonin Kondrys

ERB JANA LUDVÍKA
HOLTHOFLA (HOLTHOFFA)

Kresba: Antonin Kondrys

čením rámečku, kam měl být udělený znak nakreslen.⁷⁾ Koncept obsahuje osm listů psaných po pravé polovině podélně přeložené strany, se značkami a vynechávkami v místech, kam měla být vepsána příslušná jména a další doplňky. Se značkami pro doplňky korespondují poznámky na dvou listech přiložených ke složce. Jedny zni pro **Jiřího Michaela La Roche**, stadionského sekretáře a vrchního úředníka, řádného člena kurfiřtské akademie nauk v Erfurtu, po dvacet let sekretáře a po šest let vrchního úředníka. Druhé jsou ve prospěch **Jana Ludvíka Holthofla**, dvorního advokáta a stvrzeného zástupce prokurátora apelačního a revizního soudu v Kolíně nad Rýnem. Oba dokumenty nejsou datovány. Bílko koncept má v závěru původně datum 27. prosince 1756, které je opraveno na 27. června 1756. Proč byl list antidatován, zůstává záhadou. ►

⁷⁾ S - RA, karton 17.

V konceptu je vyškrtuta také pasáž o udělení znaku včetně jeho popisu: Vypouklý štít, ten obsahuje v dolním díle zelené, ale v horním díle zlaté pole, na tom posazené čtyři a jedna polovina jedním příčným břevnem a zlatými hřeby zpevněné palisády přirozené barvy, vzadu pak vyrůstá sazenice dubu. Nahoře na uzavřené přilbě se zeleně a zlatě opentleným polštářem se vzhůru se vypínajícím dubem přirozené barvy, včetně zelených a zlatých přílbových a štítových pokrývek. Ke konceptu diplomu je přiložen dvojlist obsahující prohlášení Jiřího Michaela La Roche, že mu byl udělen palatinský diplom s datem 27. června 1756. Zde by bylo možno hledat původ výše zmíněné antidatace. Při porovnání konceptu, prohlášení a obou oprav psaných tímž rukopisem je patrné, že písařem dokumentů byl sám La Roche. V literatuře ani v dochovaných dokumentech jsem ale nenašel žádnou zmínku, že by La Roche takovýto diplom od Stadionu dostal a titulu palatina užíval, i když byl dvorním radou v Mohuči a vztah Bedřicha i jeho nástupce, syna Františka Konráda, k La Rocheově rodině byl až důvěrně vřelý.⁸⁾ Bedřich mu dokonce odkázal 200 zlatých doživotní roční renty a doživotní byt a stravu.

Znak popsany ve vyškrtnuté pasáži bílko diplomu je znakem Jana Ludvíka Holthoffa.⁹⁾ La Rocheův znak známe z pečeti, kterou přitiskl na závěť Bedřicha Stadionu v roce 1763. Přes (po stranách vykrojený) štít polcený řezem ve tvaru protáhlého „S“ běží příčné zvlněné břevno se třemi malými kurzívovými „f“. V prvním poli štítu (podle šrafování snad červeném) patnáct kopců v pěti řadách (v postavení 1+2+3+4+5) - figura není dobře zřetelná a mohlo by se také jednat o šachovou figurku zv. „roch“, ve druhém a třetím modrém poli po osmipaprscité hvězdě a ve čtvrtém poli je pes (nejspíše chrt) ve skoku obrácený vlevo (ze štítu). Nad štítem se vznáší listová koruna ozdobená po obrubě drahými kameny.¹⁰⁾

⁸⁾ Hellmuth RÖSSLER: *Graf Johann Philipp Stadion*, díl 1., Vídeň 1966, str. 35, 47-48, 59.

Autor používá jména „Frank“ La Roche, i když ve všech originálních pramenech je uvedeno křestní jméno Jiří Michael, kromě dochovaných dopisů, které podepsal jen La Roche.

⁹⁾ Gustav Adelbert SEYLER: *Bürgerliches Wappenbuch*, Nürnberg 1890, s. 85, tab. 93 in:

J. Siebmacher's grosses und Allgemeines Wappenbuch, 5. svazek, 4. díl. Zde psáno jméno Jan Ludvík Vavřinec Holthoff. Znak: Ve zlatém poli stojí na zelené půdě strom za plotem. Nad přilbou strom. Stejný znak užívala kazatelská rodina Olthof, pocházející z Westfálska a žijící v Meklenbursku a Pomořanech. Justus Ludvík Olthof, 1692 radní a 1701 purkmistr ve Štralsundu, byl povýšen do šlechtického stavu. (Adolf Mathias HILDEBRANDT, Gustav Adelbert SEYLER: *Bürgerliches Wappenbuch*, Nürnberg 1888, s. 11, tab. 13 in: J. Siebmacher's grosses und Allgemeines Wappenbuch, 5. svazek, 3. díl).

¹⁰⁾ S - RA, karton 17.

Osobnost Jiřího Michaela La Roche stojí za pozornost. Pocházel ze šlechtické rodiny von Lichtenfels. Do literatury pronikl roku 1771 knihou „Briefe über das Mönchwesen“. Jeho manželkou se stala Žofie roz. Gutermannová von Gutershofen, považovaná za zakladatelku německého ženského románu. Celá rodina včetně potomků se významně zapsala do literární, hudební i výtvarné historie tehdejšího Německa svými uměleckými díly. La Rocheho vnučkou byla Bettina Brentanová, která kromě literatury proslula důvěrnými styky s Goethem a Beethovenem. Po smrti Bedřicha Stadionu odešel La Roche do služeb trevírského arcibiskupa. Jeho potomci drželi několik let český statek Bukovany.¹¹⁾

Druhý list oprav bílko konceptu byl podkladem pro skutečný diplom, určený pro Jana Ludvíka Holthoffa z Kolína nad Rýnem. Ten dopisem požádal Bedřicha Stadionu o vydání palatinského diplomu pro svoji osobu. V nedatovaném listě vysvětluje svůj původ, dosavadní vzdělání, praxi a zastávané funkce. Jako důvod své prosby uvádí, že v Kolíně působí toho času jen jeden velmi starý palatin a výkon této funkce zde chybí. Dále uvádí, že doposud neužíval žádného rodového znamení nebo znaku. To podporuje hypotézu, že znak popsany ve vyškrtnuté části konceptu by mohl být udělen právě jemu. Nelze to však z těchto dokumentů prokázat. K žádosti byly přiloženy opisy jmenovacího dekretu od kolínského arcibiskupa Klementa Augusta, daného v Bonnu 18. listopadu 1754, opis reference tajného rady a ředitele Zappa z 10. září 1753 (opis sekretáře J. Kieffena), potvrzení o vzdělání a habilitaci z roku 1748 představeným kláštera v Arzbachu z 9. června 1752. Že byl diplom Holthoffovi skutečně vydán, svědčí jeho další dopis poslaný z Bonnu 5. března 1757, ve kterém hraběti Stadionovi děkuje a slibuje podporu všem jeho věcem.¹²⁾

Ve sbírce listin v rodinném archivu se dochoval i jeden originál palatinského diplomu vydaný Bedřichem říšským hrabětem ze Stadionu. Byl určen **Petru Antonínovi von Cotto**, licenciátu obou práv, „löblich Vorder Österreichischen Corporis in Schwaben, Landstendicher Rath und Directorial Syndicus zu Esingen“. K vyhotovení diplomu došlo na zámku Warthausen 27. února 1765. Originál je pergamenová kniha s osmi listy o rozměru 25 x 36 cm v kartonových deskách potažených červeným plátnem, opatřená červenou voskovou pečetí s velkým stadionským znakem v dřevěné soustružené misce. První strana diplomu s tituly vydavatele je kaligraficky zpracována, zvýrazněny jsou i první řádky jednotlivých odstavců či kapitol. ▶

¹¹⁾ Ottův slovník naučný, XV, Praha 1900, str. 664, heslo: Laroche; Rolland ROMAIN: Goethe a Beethoven - Beethoven a ženy, Praha 1956, poznámkový aparát.

¹²⁾ S - RA, karton 17.

► Privilegiem se von Cottovi uděluje právo jmenovat malé palatiny, jmenovat veřejné notáře, písaře a rychtáře v celé Římské říši, legitimovat nemanželské děti neurozené i urozené kromě knížat, hrabat a svobodných pánů, navracet osobám čest a propůjčovat jim svobody, navracet jim původní místo a restituce, povyšovat čestné a vhodné osoby do dědičného šlechtického stavu a udílet jim měšťanský znak kromě říšského orla, znaků a klenotů knížecích, hraběcích a svobodných pánů a královské koruny na přilbu, ověřovat opisy a vidimáty listin, jmenovat poety laureatis, bakaláře, magistry a pod.¹³⁾

Privilegium ovšem neuvádí von Cottův znak. Petr Antonín Cotto, švábský a rakouský syndikus, získal šlechtický stav podle dvorních akt ve Vídni 6. ledna 1765.¹⁴⁾ Originál diplomu nakonec zůstal v kanceláři Stadionů, neboť Cotto působil v jejich službách na Warthausenu ještě v letech 1771-5 jako rodinný syndik a představený vrchního úřadu na zámku Bönigheim.¹⁵⁾

Petr Antonín von Cotto jako comes palatinus mohučský kurfiřtský rada a první konsul rytířstva dunajského kantonu potvrdil poslední dodatek Bedřichovy závěti v roce 1768. K dokumentu přitiskl i svou úřední pečeť pod papírovým krytem, z jejíhož ne zcela zřetelného otisku lze popsat jeho znak: Francouzský štít rozdělený hrotem. Z paty štítu vyrůstá věž či skalisko o třech špicích, z nichž prostřední převyšuje obě postranní, a s hrotitým otvorem či branou ve spodní části figury (mohlo by jít o otevřený vojenský stan), v pravém i levém poli je gryf obrácený dovnitř štítu. Z koruny nad turnajskou přilbou s přikryvadly vyrůstá vpravo obrácený gryf ve skoku.¹⁶⁾

Z literatury je známo udělení diplomu pro významného spisovatele a básníka Kryštofa Martina Wielanda (1765).¹⁷⁾ Wieland se narodil roku 1733 v Oberholzheimu. Studoval v Tübingenu, pak působil jako vychovatel v Curychu a v Bernu. V roce 1764 se stal ředitelem kanceláře v Biberachu. Společnost okolo Bedřicha Stadionu a jí pěstovaný lehký francouzský literární styl znamenaly obrát v jeho literární tvorbě. Wieland se objevil na Warthausenu už roku 1760. Příčinou byla především manželka sekretáře La Rocheho Žofie, spisovatelka a vzdělaná dcera augsburgského lékaře Gu-

¹³⁾ S - RA, listina č. 17.

¹⁴⁾ Karl Fridrich von FRANK: *Standeserhebungen und Gnadenakte für das Deutsche Reich und die Österreichische Erblande bis 1806*, I. díl, Melk an der Donau 1967, s. 198.

¹⁵⁾ S - RA, karton 61, dopisy.

¹⁶⁾ S - RA, karton 17.

¹⁷⁾ RÖSSLER: *cit.*, s. 49.

termanna, kterou ještě jako svobodnou poznal u svého strýce v Biberachu a kterou ve svých básních opěvoval jako Doris. Jeho přítomnost způsobila v rodině La Rocheho určité napětí. Na Warthausenu uspořádal Wieland stadionskou knihovnu. Napětí mezi ním a La Rochem opadlo až roku 1768, kdy získal profesuru v Erfurtu a později odešel do Výmaru, kde roku 1813 zemřel.¹⁸⁾

Další koncept diplomu vydaného Bedřichem Stadionem nalezneme mezi spisy jeho syna a nástupce Františka Konráda. Konceptu bylo použito jako podkladu pro další diplom, který hodlal udělit František Konrád. Původně byl koncept určen pro **Adama Jiřího Hilariona de Tauseana z Avasasi**, řečeného Tausean, licenciáta obojího práva. Byl synem Jana Gotharda de Tauseana, kurfiřtského dvorního rady a syndika při V. kantonu švábského rytířstva. Diplom dostal za věrné služby při švábském rytířstvu a za služby právníké. Vystaven byl na Warthausenu 8. října 1767. Koncept je bez pasáže o erbů a rozsah pravomocí je týž, jako v předešlých diplomech. V závěru konceptu vypsal své pověření La Roche jako „Stadionského palatinátního úřadu sekretář, kurfiřtský mohučský dvorní rada a vrchní úředník na Bönigheimu a Warthausenu“. Později, při následném použití konceptu, bylo vše škrtnuto.¹⁹⁾

František Konrád Stadion

Starší Bedřichův syn Jan Filip se věnoval duchovní dráze. Stal se kanovníkem v Mohuči, Bambergu a Würzburgu. Palatinátní právo tedy zdědil po Bedřichově smrti r. 1768 jeho mladší syn František Konrád. Z období výkonu jeho komitivy se dochovalo šest konceptů diplomů a jeden originál s rozsahem práv stejným jako v diplomech Bedřichových.

Originál diplomu je pergamenová kniha o šesti listech 24 x 38 cm, popsaných po obou stranách, svázaná do papírových desek potažených červenou kůží se zlacenými ornamenty a plastickou papírovou tapetou s květy na předsádce. Stadionská pečeť je utržena a chybí. Diplom, vydaný na Warthausenu 20. února 1772, byl určen vrchnímu úředníkovi **Matyáši Schöpplovi** za dvacet pět let věrné služby. Diplom mu dává stejná práva, jaká jsou uvedena v Bedřichově diplomu pro von Cotta, a také kaligrafická úprava je obdobná. Ani tento diplom neobsahuje pasáž o udělení znaku.²⁰⁾ Zda Schöppl nějaký znak měl, nevíme. Na jeho pečeti, přitíštěné roku 1763 na ►

¹⁸⁾ RÖSSLER: *cit.*, s. 49n.; *Ottův slovník naučný XXVII*, Praha 1901, s. 219, heslo: Wieland Christoph Martin.

¹⁹⁾ S - RA, karton 57.

²⁰⁾ S - RA, listina č. 18.

► Bedřichově testamentu, je pouze monogram bez štítu pod korunou se šesti perlami.²¹⁾ K diplomu se dochoval i koncept. Je jím už výše zmíněný koncept diplomu původně pro Tauseana, který byl pro Matyáše Schöppla upraven vsuvkami.²²⁾

Matyáš Schöppl zůstal ve službách Stadionů a s ním i originál diplomu. Je autorem akt o rozdělení stadionských českých panství z let 1783-5.

Kromě tohoto originálu je v rodinném archivu uložen koncept diplomu pro „vysoce učeného pana **Josefa Antonína Heuslera**, J. U. Licenciáta“, skutečného augsburského dvorního radu, někdejšího dlouholetého úředníka vrchní kanceláře. Koncept, který rovněž neobsahuje pasáž se znakem, byl vyhotoven na Warthausenu v roce 1779. V podkladech pro diplom se vedle žádosti z 9. května 1779 dochoval atest děkana Rieggra, že je Heusler licenciátem a repetitorem většího práva na augsburské univerzitě, z 27. prosince 1747 a kopie diplomu právnické fakulty vystavená universitním notářem Antonínem Roshmannem 1. srpna 1746. V dokumentech je Heusler (Heysler) zván jako „Stiffenhofensem Algojum“ - tedy původem ze Stiffenhofenu v kraji Algoj.²³⁾

Koncept diplomu pro **M. Jana Petra Millera**, rektora městského gymnázia v Ulmu, profesora historie a řečtiny, městského knihovníka a člena všeobecné akademie věd, byl vypracován 27. června 1774. František Konrád Stadion uděluje Millerovi práva palatina a povyšuje ho do dědičného šlechtického stavu a dává mu měšťanský znak: Trochu protáhlý, při dolním okraji špicí spojený a na čtyři pole dělený štít. V tomto, v horním pravém modře či lazurově zbarveném poli zlatě zbarvený až do poloviny břicha stojící pes s otevřenou tlamou a červeným vyplazeným jazykem. V jeho horním levém zlatě zbarveném poli za sebou dvě dohromady sesazená modře či lazurově zbarvená orlí křídla. Pak v dolním pravém zlatě zbarveném poli od pravé k levé napříč běžící modře či lazurově zbarvená řeka a v dolním levém modře či lazurově zbarveném poli úhlový hák, pod tímto s jednou a nad ním po obou stranách se zlatou hvězdou je k vidění. Na štítě spočívá vpravo natočená otevřená helma s přivěšeným zlatým klenotem (tj. medailonem). Na obou stranách pokryta stejně s modro či lazurově a zlatě zbarvenými přikryvadly. Vzadu za přilbou k pravé dopředu vychází už popsáný zlatě zbarvený pes mezi dvěma modře či lazurově zbarvenými rozevřenými orlími křídly, jak tento znak zde následně vymalován jest.²⁴⁾

²¹⁾ S - RA, karton 17 a 61.

²²⁾ S - RA, karton 57.

²³⁾ S - RA, karton 57.

²⁴⁾ S - RA, karton 57.

ERB MILLERŮ

Kresba: Antonín Kondrys

Stejný diplom jako pro Heuslera byl připraven ve Warthausenu roku 1777 pro **Marka Tobiáše Millera**, doktora obojího práva z Ulmu. V konceptu diplomu se opět nehovoří o znaku. Že šlo o syna předešlého Jana Petra Millera a že znak a šlechtictví již nebylo třeba udělovat, dokazuje poděkování Jana Petra Milera ze 30. srpna 1777 za vydání diplomu pro syna. Marek Tobiáš poděkoval dopisem o den dříve.²⁵⁾ Bližší informace o Marku Tobiáši Millerovi nemáme.

Bez znaku je i koncept diplomu pro urozeného a vysoce učeného pána **Josefa Tadeáše von Kolba**, vyhotovený na Warthausenu za dvacetileté věrné služby v říjnu roku 1772. Kolb je titulován jako pastor svobodného říšského chrámu v Rothu, rada a vrchní úředník, legační sekretář při průběhu říšského sněmu v Řezně a zároveň rada baillivy Řádu německých rytířů ► v Althausenu.²⁶⁾

²⁵⁾ S - RA, karton 57.

²⁶⁾ S - RA, karton 57.

► Diplomem byl Bourdon jmenován palatinem, byl vyzdvížen do šlechtického stavu a byl mu udělen znak: V černém štítě dvě stříbrné křížem přeložené poutnické hole mezi kterými se v horní části štítu nalézá zlatá vlčí udice. Nahoře na štítu je otevřená červeně vyložená a žlutě orámovaná turnajská přilba se zlatou korunou a přivěšeným šlechtickým klenotem (medailonem). Na koruně táž vlčí udice jako ve štítě, pak černě zbarvená a bíle podložená přilbová pokryvadla, jak vše toto následně vymalováno. Ke konceptu se dochovala akvarelová barevná kresba nevalné výtvarné kvality. Stadion zde použil barev a figury vlastního původního rodového znaku - tři zlatá vrhací železa (Wurfeisen - Wolfeisen, Wolfangeln) na černém štítě.³⁰⁾

Udělení diplomu nejspíš nebylo právě nezištné, neboť Stadionové ještě v letech 1814-25 spláceli lékaři von Bourdonovi půjčky 5000 a 3300 zlatých. Bourdon byl synem nejmenovaného císařského vojáka v pluku prince Evžena, který se z pikanyra vypracoval až k důstojnické hodnosti a později byl hejtmanem města Mohuč. Jakub Kryštof studoval na univerzitách v Mohuči, Vídni a Štrasburgu. Absolvoval a praktikoval ve Vídni, kde získal i titul doktora lékařských věd. Dvacet sedm let byl předsedou fyzikálního úřadu.

Posledním z trojice diplomů, o kterých hovoří vyúčtování nákladů z roku 1790, je koncept pro **Jana Křitele Schue**, knížecího Hessen-Darmstadtského dvorního radu a syndika opatství Arnsburg ve Wetterau. Z konceptu se dochovala pouze část bez data. Podle dochovaného účtu byl diplom s největší pravděpodobností bez znaku. Schue Stadionovi poděkoval dopisem adresovaným do Londýna.³¹⁾

Poslední nedatovaný koncept, u kterého nelze určit přesnější dobu vydání, posloužil jako předloha hned ke dvěma diplomům. Poznámka ke konci textu uvádí, že byl určen pro Josefa Mathiase Rossmanna a Jiřího Filipa Wagnera. Koncept diplomu neobsahuje pasáž o znaku. Rossmann byl doktorem práv na právnické fakultě v Mohuči, přisedící kurfiřtského komorního úřadu a advokát u vrchního kurfiřtského mohučského zemského dicasteria. Jiří Filip Wagner byl stadionský kancelářský rada ve Warthausenu a licenciát práv.³²⁾

Z dokladů, které koncepty diplomů provázejí, jsou bezesporu zajímavé dva účty za zhotovení originálů.³³⁾ Kvitance z 25. října 1790 zní:

³⁰⁾ S - RA, karton 87.

³¹⁾ S - RA, karton 87.

³²⁾ S - RA, karton 87.

³³⁾ S - RA, karton 87.

Für ein Diploma des Herrn von Romig auf Pergament ist mir Endesunterschriebener der Schreiberlohn mit 22 zl. von H. Kanzeley Verwalter Lindenthaler richtig bezalt worden. Mainz d. 25ten Octobr 1790.

Johann Philipp Ritter
Buchbinder und Futerlmacher
Schreiberlohn.....22 fl.
für 2 Teil Pergamen.....5 fl. 20 kr.
Suma.....27 fl. 20 kr.
13 . 40 (?písař/Bourdon)
5 . 30 (?kapsle)
=46 . 30 (mezisoučet)
11 (knihař)

35 - 30

Čísla bez legendy jsou nejspíše zkusnými kalkulacemi.
Druhý doklad obsahuje rekapitulaci nákladů za tři diplomy:
Schreibgebühr.....46 fl. 30
für Kapseln.....16. 40
Mahler.....16. —
Buchbinder.....32. —

111 fl 10 x

Hl. v. Romig hat daran zuentrichten Schreibgebühr 27. 20.
Mahler.....8 ———
für Kapsel.....6 ———
Buchbinder.....11 ———

52,20

v. Bourdon.....1.....13,40
.....2.....8
.....3.....5 20
.....4.....11

38.

Schue: Schreibbr.....20, 50.
Kapsel..... 5, 30
Buchbinder.....10

111.fl 10

► Další koncept byl určen k diplomu pro **Františka Konráda von Lenze**, skutečného císařského radu, císařského říšského komorníka soudu ve Wetzlaru, purkmistra v Überlingen a subdelegáta císařského svobodného města Überlingen za třetí stav při vizitaci říšského soudu ve Wetzlaru v letech 1775-6. Ten se narodil 9. listopadu 1734 v Mösskirchu Františku Antonínovi von Lenzovi, kurfiřtskému fürstenberskému tajnému dvornímu radovi, a Marii Kateřině sv. paní von Schropfenberg. Ke konceptu je přiložena i žádost s životopisem z 21. prosince 1777 a tištěná teze o veřejné právníkové disputaci von Lenze na universitě ve Vídni 16. února 1754, kde vystudoval práva. Sedmáct let byl ve službách knížete Fürstenberga, pak vládní sekretář, dvorní rada a vrchní úředník hrabství Heiligenberg, od 1771 purkmistr v Überlingen.²⁷⁾

Z literatury je znám diplom udělený Františkem Konrádem Stadionem roku 1778 Karlu Antonínu Enrothovi.²⁸⁾

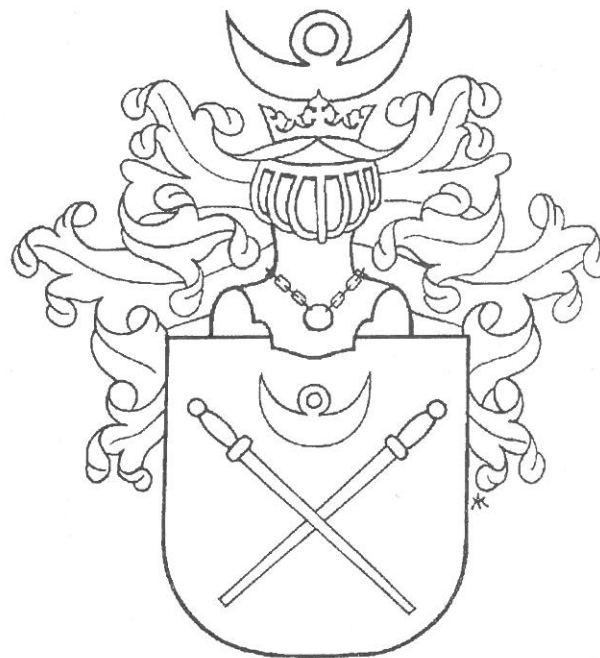
Jan Filip Stadion

Třetím a zároveň posledním stadionským palatinem se stal Jan Filip Karel Josef, mladší syn Františka Konráda, když se jeho starší bratr Bedřich Lothar podle tradice stal kanovníkem. Právo velké komitivity zdědil Jan Filip po smrti svého otce v roce 1787. Zastával mimo jiné funkci ministra zahraničí a financí ve vídeňské vládě. Z jeho palatinátní činnosti se zachovaly v rodovém archivu Stadionů koncepty diplomů pro pět osob. Udělená palatinská práva jsou obdobná jako u obou předchozích Stadionů.

Koncept prvního z nich byl určen pro diplom **Josefa Bedřicha rytíře von Romig** a jeho manželským dědicům z mužské i ženské pošlosti. Konceptu vydanému v Mohuči chybí datum vydání, ale z dochovaného účtu za zhotovení originálu diplomu od mohučského kniháře Filipa Rittera z 27. října 1790 můžeme vydání diplomu datovat do období 1790-1. Přiložen je i návrh sekretáře Kolborna z 11. října 1790, že by mohl Stadion povolit přípravu diplomů a podepsat je při své cestě do Londýna. Koncept obsahuje pasáž o udělení šlechtictví a popis uděleného znaku: V modrém, od levé k pravé straně nakloněném štítu, obrněný muž, držící v pravé ruce obnažený meč, v levé ale oleandrovou větvíčku. Na krku je ozdobený medailonem, na „Pickel Haube“ (přilbě) modrý fedrpuš a v pase má žlutou šerpu. Vlevo stojí větší obrněný muž, zcela jako ve štítě, opřený o popsany štít. Nahoře na štítě otevřená červeně vyložená a zlatě lemovaná turnajská přilba se zlatou

²⁷⁾ S - RA, karton 57.

²⁸⁾ Gustav A. SEYLER: Studien über Hofpfalzgrafen - Ursprung und Entwicklung dieser Würde und die mit derselben verbundenen Privilegien, Adler, Jahrbuch 1878, s. 57.

ZNAK JANA KRYŠTOFA
BOURDONA

Kresba: Antonín Kondrys

korunou a přivěšeným šlechtickým klenotem (tj. medailonem). Na koruně tři pštrosí pera, prostřední modré a zbylá černé barvy, a konečně modrá rozprostřená černě vypodložená přilbová pokrývadla, jak všechno toto následně vymalováno a s svými vlastními barvami udělený znak veřejnosti představen jest.²⁹⁾

Do konceptu je vložen list s akvarelovou kresbou uděleného znaku. Romig byl doktor práv a kancelářský tajemník ve městě Biberach, syn expedičního rady württenberské důchodní komory a poradce maršálského úřadu. Jeho děd z matčiny strany, Dr. Eberhard Fridrich Hiener, je uveden jako konsistoriální rada württenberského knížecího preláta a oberhofského kazatele při knížeti Eberhardu Ludvíkovi.

Do stejného období jako předešlý diplom můžeme zařadit i vznik dalšího nedatovaného konceptu palatinského privilegia pro **Jakuba Kryštofa Bourdona**, doktora „der Arzneykunst“ s predikátem „Edle von Bourdon“.

²⁹⁾ S - RA, karton 87.

► Bedřichovská větev hrabat Stadionů vymřela po meči roku 1890 hrabětem Hugem Filipem.³⁴⁾ Palatinátní právo bylo císařem zrušeno a vymřením bedřichovské větve by stejně zaniklo. Česká panství přešla na mladší, filipinskou, linii. Poslední mužský potomek rodu, Jiří hrabě Stadion, umírá v Koutě roku 1908, když jeho morganatické manželství s pražskou zlatnicou dcerou Marií Císařovou († 7. října 1929 v Praze) zůstalo bezdětné.³⁵⁾

Přestože žádný z dochovaných diplomů či konceptů nevznikl na území Čech, ani nebyl pro žádného zdejšího úředníka určen, jistě se širších dějin tehdejšího císařství a tedy i Čech dotýkají. ◀

*Das ist ein Diploma des Herzogs von Romig auf dem
 gegenwärtig die Erbprinzenfamilie des Kaiserthums
 Oesterreich mit 29. J. d. Kaiserl. Hofkanzlei (Evidenzkale)
 eingetragt worden. Datum 25. October 1890.*

<i>Erbprinzenfamilie</i>	—	—	22.
<i>für die Erbprinzenfamilie</i>	—	—	57. 20. 20.
		<hr/>	
		Summa	27. 20. 20.
			13. 40
			5. 30
		<hr/>	
			46. 30
			11
		<hr/>	
			35 - 20

³⁴⁾ Ottův slovník naučný, XXIII, Praha 1904, s. 1022, heslo: von Stadion.

³⁵⁾ S - RA karton 288-299.

Osm listů z dějin mých Stěžer

Jaroslav Honc

Redakční poznámka

Není všeobecně známo, že to byla genealogie, která přivedla zesnulého dr. Honce k historii. Rodák ze Stěžer, příměstské obce Hradce Králové, student hradecké reálky, náležel již za II. světové války mezi zakladatele hradecké genealogické pobočky.

Jeho selský původ - Honcové žili na stěžerském gruntě již od druhé poloviny 17. století - jej předurčil ke studiu historie jeho rodné obce, kterou dovedl do roku 1848. Stěžerskou monografii dokončil ještě za studií na filozofické fakultě dne 20. února 1951 a věnoval v rukopise stěžerskému MNV a kronikáři. Je tedy dosud nepublikovanou Honcovou prvotinou a jednou z prvních českých historických monografií venkovských obcí vůbec. Náš časopis již publikoval monografickou studii obce Chýňava od M. Fraňkové. Pro čtenáře bude jistě zajímavé srovnání a snad zde nalezne i metodické podněty pro své další studium. ◀

PRVNÍ LIST. Prameny a literatura.

Před více než 120 lety sebral obsáhlý materiál o dějinách všech českých panství Johann Gottfried Sommer a ve svém německém šestnáctisvazkovém díle popsal také tehdejší stav a stručný vývoj panství a velkostatku Stěžer.¹⁾ O jeho práci, doplněnou dalšími výzkumy archivními, se opřel český historik August Sedláček a v několika málo řádcích věnoval pozornost též majitelům stěžerského panství a zámku, když sestavoval patnáctisvazkové dějiny hradů, zámků a tvrzí v Čechách.²⁾ Třetím větším příspěvkem k celkovému vyličení dějin Stěžer byla práce historika umění Antonína Cechnera, který ve svém soupisu historických památek zachovaných v okrese královéhradeckém popsal r. 1904 dějiny Stěžer a památky stěžerského kostela.³⁾

Roku 1928 vyličili dějiny obce Stěžery společně s dějinami všech obcí okresu Hradec Králové dva pracovníci hradeckého muzea Ludvík Domečka a F. L. Sál.⁴⁾ Použili přitom předchozích prací Sommera, Sedláčka a Cechnera, doplnili je několika menšími pracemi jiných autorů, zvláště pro období po r. 1848, a použili i archivního materiálu archivu města Hradce Králové a lesní správy přímského velkostatku a starých katastrů, pokud jim poskytly zprávy o Stěžerách. Jejich práce je dodnes nejpodrobnějším souborem zpráv o minulosti obce Stěžer. Pokud líčí dějiny Stěžer po r. 1848 a stav Stěžer r. 1853, je i pro dnešní kronikářské monografické studium použitelná. Ve vyličení dějin Stěžer ve starší době feudální i v době předkapitalistické obsahuje však četné věcné nesprávnosti, podstatné chyby, vynechávky a pochopitelně postrádá naprosto vyličení společenského vývoje a výroby. Autoři nepoužili vůbec harrachovský archiv, uložený v jejich době na zámku Hrádek u Nechanic, a spokojili se po všechným výčtem šlechtických majitelů Stěžer, výčtem pozoruhodných a mimořádných událostí zachovaných v kronikách a archivním materiálu a přejali nekriticky údaje starších místopisných historiků, takže jejich práce základem dnešního zpracování dějin Stěžer dosti dobře býti nemůže.

Jestliže si má vypsání starších dějin Stěžer udržet své místo v kronice obce Stěžer a splnit svou společenskou funkci, musí se zaměřit na

¹⁾ Sommer J.G., *Das Königreich Böhmen statistisch, topographisch dargestellt, Band I-XVI, Prag 1831-1849: Band V, s. 35.*

²⁾ Sedláček A., *Hrady, zámky a tvrze království českého, díl I-XV, Praha 1882-1927*

³⁾ Cechner A.: *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém. XIX. Politický okres královéhradecký, Praha 1904, s. 177-179.*

⁴⁾ Domečka L. - Sál L.F., *Hradec Králové 1928, díl I, II.*

STĚŽERY NA OBRAZE OTTO KUČERY

Foto: Jan Podhola

mnohem zevrubnější průzkum archivu dřívějšího panství stěžerského, který je dnes uložen v SOA v Zámrsku, a musí více a rovnoměrně věnovat pozornost změnám sídelního obrazu Stěžer, změnám v rozdělení půdy a půdního fondu dnešního katastru Stěžer, změnám ve složení a počtu stěžerských obyvatel a zemědělské výrobě ve Stěžerách. Jen tak bude moci být objeven a objasněn zánik rodové společnosti vsi rodu Stěžerů a založení nové vsi Stěžer před více než 600 lety, jen tak bude moci být vysledován vznik a mohutnění feudálního systému vykořisťování ve Stěžerách, vyvrcholující před 300 lety zábohem nejlepší půdy pro harrachovský velkostatek, a jen tak bude moci být vysvětlen rychlý růst Stěžer od konce 17. století a zvětšování významu Stěžer jako administrativního centra pro okolí i jako významného kulturního místa se živou spolkovou činností a s hospodářskou a pak hospodyňskou školou před téměř 100 lety. Cesta za vysledováním hospodářského a společenského vývoje Stěžer není snadná, je třeba překonat řady překážek: obtížnost výkladu historických pramenů, překlenutí mezer v řadě pramenů, zvládnutí nadměrného množství archivních pramenů bohatě zachovaných již od 17. století a v neposlední řadě překážky technické i časové.

DRUHÝ LIST. O minulosti a jménu a o nejstarších dějinách Stěžer.

Pro nejstarší dějiny Stěžer v době prvobytně pospolné společnosti není historických zpráv, protože se v písemných historických pramenech připomínají až r. 1223. Při vylíčení začátku Stěžer je třeba využít archeologické nálezy a analogie vývoje staroslovanské společnosti a zemědělských sídel v době předhistorické a raně historické v oblastech se zachovanými historickými prameny a o rozbor sídlištní situace a jména obce Stěžer.

Je nesporné, že Stěžery jako sídlo slovanského rodu Stěžerů existovaly již dávno před r. 1229. Katastr Stěžer náleží svou východní částí k oblasti dnes zelinářské a řepářské půdy, která byla před 1500 lety v době příchodu Slovanů do Čech a do dnešního Hradecka travnatou bezlesou stepí. Tato step byla malou obměnou velké středočeské lesostepi prostírající se daleko kolem hory Říp, kde později vznikl kmen Čechů. Rozkládala se na západ od Labe až k Jaroměři, na severu byla ohraničena lesnatými návršími na úrovni Hoříněvsi, na západě pásem lesů dodnes oddělujícím Hradecko od Nechanic a Bydžovska a na jihu lesy a bažinami v úrovni dnešních Opatovic a Osic.

Prvním Slovanům, kteří se v rodových skupinách usazovali v nejurodnějších částech Čech, nešla úrodná půda stěžerského katastru, ať již se o ní zajímali jako zemědělci či zpočátku více jako chovatelé početných stád hovězího dobytka. Archeologické nálezy z doby hradištní, tedy z období po r. 500, dokazují, že příslušníci neznámého slovanského rodu se usadili i v katastru obce Stěžer. Nebyli jeho prvními obyvateli, protože archeologické nálezy dokazují osídlení katastru již v době kamenné a římské. Slovanští obyvatelé se zde však udrželi natrvalo a jejich osada byla podle svých obyvatel pojmenována „Stěžery“.

Slovanské rody usazené v oblasti na západ a severozápad od pozdějšího Hradce Králové označovaly své vsi a dvorce nejčastěji podle názvu rodů. Vznikly tak názvy obcí dvojího druhu: rod Plačiců dal jméno vsi Plačicím, rod Osiců sídlil v Osicích, rod Charbuziců v Charbuzicích a rody Všestary, Holovousy a Mžany sídlily ve vsích Všestary, Holovousy a Mžany. Pro některá stará slovanská sídla se původní názvy odvozené ze jmen rodů nedochovaly a sídla mají název novější nebo atypický (Plotiště, Chlum, Svobodné Dvory). Název Stěžer náleží do skupiny nejstarších místních jmen nejtíže vysvětlitelných, protože snad navazují na zachovaná místní a rodová jména předslovanských obyvatel Čech. Zatímco jména druhu „Zdiby, Všechromy, Kryry“ a podobně vzdorují všem pokusům o vysvětlení vzniku a významu, pro jméno „Stěžery“ lze pravdě blízký výklad nalézt. Byl také již hledán, uvažovalo se o souvislosti se stožary, které

sloužily jako poplachové signály ohněm, s nedoloženým jihoslovanským pojmem „stěžer“ pro rodový majetek či s bájným zakladatelem uhlířem Stěžerem. Takové výklady však nejsou správné.

Při výkladu jména Stěžer je třeba vycházet z nesporného zjištění, že je původně označením území zabraného rodem Stěžerů, podobně jako jméno „Čechy“ označuje území obydlené kmenem Čechů. Označení rodu Stěžerů v nejstarší době před provedením změkčení znělo pravděpodobně „Stezarové“ a znamenalo tedy snad „hlídače stezek, ty, kteří stíhají vetřelce, či ty, kteří sídlí v blízkosti stezky“.

Stěžery leží skutečně mezi čtyřmi pradávými předhistorickými obchodními a vojenskými stezkami a pozdějšími silnicemi dálkového významu. Těsně při východní hranici katastru probíhá od severu k jihu stezka spojující lesnaté Podkrkonoší a významné obchodní středisko Chrudim, těsně při jižních hranicích jde dodnes silnice spojující Hradec Králové a Prahu, vlastním katastrem Stěžer procházela významná silnice spojující Hradec Králové s hradištěm Nechanice a Bydžovem a konečně na západě katastrem obce Stěžírky probíhá odbočka a zkratka předhistorické stezky polské, spojující Prahu přes Náchod s Polskem, odbočující od stezky vedoucí přes Hradec Králové a křižující mezi Stěžírkami a Charbuzicemi silnicí bydžovskou. Takové soustředění stezek nutně přinášelo nutnost řady vojenských a obranných opatření, která se především týkala nejbližších obyvatel, tedy rodů Stěžerů. Nebylo by tedy divu, kdyby právě blízkost vojenských a obchodních stezek dala rodu Stezarů, pozdějších Stěžerů, jeho jméno.

Vojensky exponovaná poloha obce Stěžer, daná stálým nebezpečím a stykem s přátelskými i nepřátelskými používateli komunikací a nevelkou vzdáleností od kmenového hradiště na místě dnešního Hradce Králové, jistě určila charakter a osudy Stěžer, i když zůstanou z největší míry nepoznatelné a nejasné. Stěžery musely počítat s nepřátelským ohrožením a udržely si tedy pro obranu nejvhodnější půdorys okrouhlice, otevřený jen jediným úzkým, snadno zahraditelným vchodem a zároveň východem z návsi. Takový půdorys si dodnes zachovaly sousední Plačice, ležící též v blízkosti silnic. Také samotové opevnitelné dvorce mezi Hradcem a Stěžerami, později nazvané Svobodné Dvory, vznikly v bezpečné vzdálenosti od silnic a měly snad podobnou funkci jako ves Stěžerů, pokud se vůbec i na jejich území též název Stěžery či Charbuzice nevztahoval. I název rodu Charbuziců lze totiž vyložit jako „ozbrojení strážci a hlídači“ v souvislosti s obrannou a strážní funkcí v blízkosti silnic.

Více než odvrátitelné nebezpečí přicházející s vojsky a obchodními karavanami podél stěžerských polí ovlivnilo další dějinný vývoj Stěžer pozvolné rozpadání rodového zřízení a vznikání feudálních forem ovládní

dosavadních svobodných rodů a obcí. Na místo rodových náčelníků nastupují feudální vladykové s trvalou správní a vojenskou a ovšem i hospodářskou funkcí a s mocí založenou na mimoekonomickém přinucení, až do upevnění feudálního společenského zřízení jen nepevnou, od předchozího rodového zřízení se podstatně nelišící a tím tedy i zpočátku únosnější. Jestliže tedy někdy nedlouho před r. 1229 vnikl do prosté rodové struktury vsi Stěžer v podobě cizího vladyky nový prvek či jestliže dosavadní náčelník si přisvojil vůči kolektivu příbuzných rodin feudální práva a nadřazenost, byl to jen nezbytný důsledek vývoje společnosti a zpočátku mnoho neznamenal. I bez toho dávno mezi jednotlivými kdysi úzce příbuznými rodinami nebylo rovnosti, některé rodiny mohly zvětšit svou plochu polí a udržet si ty členy rodiny, kteří by jinak odešli, a také chov dobytka a možnost vojenské služby dávaly možnosti hospodářského rozmachu a obohacení. Stěžery, do té doby obec několika, snad pěti či více rodin svobodných zemědělců, jejichž předkové si vybrali právě úrodnou rovinu ve stěžerském katastru a založili někde v blízkosti západního konce dnešní obce svou ves, stále ještě nezměnily po vnější stránce nic ze svého rázu. Rozhodující obrat nastal, když samozvaný vladyka či rodový náčelník mohl svou uchvácenou moc zužitkovat a když našel někoho, kdo ji mohl využít ještě lépe než on. Tímto pokračovatelem ve feudálním znevolnění svobodných rodin stěžerských obyvatel se stal r. 1229 klášter benediktinů v Opatovicích u Hradce Králové.

TŘETÍ LIST. O první proměně Stěžer kláštera opatovického -a o kostele ve Stěžerách.

První český král Vratislav I. založil r. 1086 na místě malého kostela a sídla osamělého břevnovského mnicha v dnešních Opatovicích velký klášter pro mnichy benediktinského řádu a podle víry své doby si tímto aktem zajistil posmrtné blaho a místo v nebi. Podstatnější však bylo, že tím v nevelké vzdálenosti od Stěžer vzniklo mocné centrum hospodářské. Benediktinští mniši rozuměli dobře nejen svému kněžskému zaměstnání, ale v krátké době získali od přemyslovských panovníků řadu celých slovanských vsí i jednotlivých dvorců svobodných usedlíků například v Osicích, Plačicích, Přelouči a jinde. Opatovický klášter pak hromadil další pozemkový majetek a nechával si darovat a později i kupoval další vsi, jejichž obyvatelé se mezitím dostali do feudální závislosti a byli pak spolu se vsí prodáni klášteru. A tento osud potkal i první znevolněné obyvatele Stěžer někdy před r. 1229. Záznam o koupi Stěžer pro opatovický klášter je zachován v listině krále Přemysla Otakara I. z r. 1229, ve které král opatovickému klášteru potvrzuje jeho rozrostlý soubor majetku a přitom se zcela mimochodem zmiňuje o tom, že získal svým královským pro-

střednictvím pro klášter celou ves Stěžery a zaplatil ji klášterními penězi. A to je jediná zmínka historických pramenů o dvousetletém panování kláštera opatovického ve Stěžerách. Stěžery zůstaly v majetku kláštera až do jeho rozboření v husitských válkách, tvořily nejsevernější výběžek opatovického panství, ale o Stěžerách ani o ostatních početných obcích opatovických mnichů se nezachovaly písemné záznamy, tak dokonalá byla zkáza kláštera a jeho písemností v dubnu r. 1421. Několik listin opatovických mnichů se zachovalo v opisech v jiných kláštorech a jen velkém úsilí opatovického rodáka, univ. prof. Nohejlové,⁵⁾ se podařilo podle nich i podle sporých historických zpráv vylíčit dějiny opatovického kláštera z let 1086-1421.

Pro další osud obce Stěžery se stala rozhodující mimořádně živá hospodářská činnost kláštera, kterou vyvíjel v oblasti rozšiřování počtu poddanských vesnic a poddanských rodin. Všechny kláštery feudální doby i ostatní církevní vlastníci půdy předčily daleko ve vytváření feudálních panství vznikající šlechtě své doby a byly jí přitažlivým vzorem. Klášter měl zajištěnou přízeň přemyslovských panovníků a neměl do husitských válek ve východních Čechách bohatstvím a hospodářskou mocí sobě rovného. Mohl se bez obav odvážit i těch nejspolehlivějších hospodářských podniknutí. Mezi nejvýnosnější akce velkých feudálů 13. a 14. století v Čechách náleželo zakládání nových vsí. Opatovický klášter jich na území, které od svých královských příznivců dostal v ohbí řeky Labe, založil celou řadu, například Praskačku, Urbanice, Pohřebačku a četné jiné. Stejně výnosné, ale náročnější bylo přeměňování starých slovanských vesnic na velké vesnice podobné nově založeným. Bylo přitom nutno vyvlastnit všechny znevolněné, kdysi svobodné vlastníky statků a na jejich polích a na obecní půdě usadit nové, přivedené poddané. Také Stěžery potkal tento osud, když dospěli opatovičtí benediktini k názoru, že dosavadní pozemkové renty odváděné klášteru od několika málo stěžerských poddaných jsou jen malou částí příjmů, které by jim ze Stěžer mohly plynout. Provedli proto zábor všech stěžerských usedlostí a polí a celý katastr dali vyměřit na několik desítek úzkých pásů polí směřujících přesně od severu k jihu a přidělili je nově získaným poddaným, kteří si k nim vystavěli novou mnohem větší ves, modernější Stěžery.

Nové Stěžery měly nejméně trojnásobný počet obyvatel a také rozsah obdělávané půdy se zvětšil. Staré slovanské Stěžery měly snad pět dvorců

⁵⁾ Nohejlová E., *Příběhy kláštera opatovického*. In: *Facultas philosophica universitatis Carolinae. Práce z vědeckých ústavů XII, Praha 1925.*

► sotva s více polmi nad 100 hektarů. Kolonisační Stěžery vybudované opatovickým klášteřem v neznámé době, snad za vlády Jana Lucemburského před více než 600 lety na troskách starých Stěžer měly již 15 poddanských statků a statek fary a snad i svobodného rychtáře a jistě alespoň 400 hektarů polí. Takové enormní zvětšení nebylo v předhusitské době zvláštností, naopak spíše pravidlem. Závažnějším však byl finanční zisk feudálního vlastníka půdy zabrané stěžerským poddaným. Každý nový majitel statku ve Stěžerách byl povinen k placení peněžní renty a naturální renty. Průměrný lánový statek platil ve dvou ročních splátkách 48 stříbrných grošů, dával jedno vepřové plecko do kláštera a odváděl po 4 korcích pšenice, ječmene a ovsa a 30 vajec. O tomto výnosném podniku opatovického kláštera a o velké proměně Stěžer se nezachovaly historické zprávy. Jasně o ní však mluví soupis stěžerských poddaných z r. 1547, rozdělení stěžerského katastru se zbytky dlouhých lánů v části stěžerského katastru mezi cestou ke Hřibsku a Červeným kopcem a jediný zachovaný lánový pás, který se později dostal do majetku plačických poddaných a je dodnes součástí katastru obce Plačice.

V určení doby, kdy se provedla proměna starých slovanských Stěžer na nové kolonisační Stěžery, by nejlépe pomohl starý stěžerský kostel, kdyby byl zachován. Není pochyby, že byl založen až v nových Stěžerách a podle jeho stavebního slohu by bylo možno soudit alespoň přibližně o době druhého založení Stěžer. Poprvé se stěžerský kostel a fara připomínají r. 1355. Malou náhradou za zbořenou stavbu je poznání, že kostel byl již tehdy zasvěcen svatému Marku. Je jen málo kostelů v Čechách, které mají toto nezvyklé zasvěcení. Takovýto výběr patronů pro nové kostely je častý ve 14. století a právě o císaři Karlu IV je známo, jak ctil památku evangelisty Marka; dostal tedy stěžerský nový kostel zasvěcení podle moderního světce. Stěžerská farnost byla stejným produktem síly a bezohlednosti opatovických benediktinů, protože stará ves Stěžery jistě náležela k hradnímu kostelu v Hradci Králové a její vynětí z pravomoci hradeckého arciděkana, provedené ještě před založením farních erekčních knih Arnošta z Pardubic před r. 1348, jistě vyžádalo mnoho úsilí.

Touha po rozmnožení peněžní a naturální pozemkové renty a neodvislá hospodářská a politická posice opatovického kláštera daly Stěžerám před více než 600 lety novou tvářnost, zvětšily jejich rozsah, začlenily jejich obyvatele do obrovské nevolnické rodiny opatovického panství a přinesly jim kromě pomíjivé právní bezpečnosti samostatnou faru a kostel. Na celá tři staletí vývoj na této situaci nemohl mnoho změnit.

ČTVRTÝ LIST. O Stěžerách po husitských válkách a o vládě města Hradce Králové.

Vzplanutí husitské revoluce r. 1419 a odboj českého lidu proti bohatství a moci klášterů a církve přinesl naději na zlepšení situace stěžerským nevolníkům stejně jako tisícům dalších poddaných na církevních velkostatech. Husitské revoluční hnutí na Královéhradecku bylo dostatečně radikální a takové naděje se zpočátku nezdály nesplnitelné. Do dvou let byla moc opatovického kláštera spojenými silami měšťanů hradeckých a vojsk Diviše Bořka z Miletínka a Alše z Rýzmburka zničena a pevný klášter opatovický rozbořen tak, že je dnes možno jen přibližně ukázat místo, kde stál.

Od r. 1421 přestali být tedy stěžerští poddaní poplatní benediktinskému klášteru v Opatovicích. Ale již na jaře téhož roku poznali, že poddanské poměry a jejich platební povinnosti touto zdánlivě revoluční změnou dotčeny nebyly. Stěžerští se stali od r. 1421 poddanými husitského města Hradec Králové a odváděli svých 48 stříbrných grošů, osevni obilí, půlkopu vajec a vepřové plece ne již na opatovický klášter, ale na hradeckou radnici.

Bezmála však Stěžerským mohlo být hůř. O dědictví a kořist vybojovanou svorně Hradeckými a Divišem Bořkem z Miletínka na mocném opatovickém klášteře vzplanul těsně po Žižkově smrti boj mezi bývalými spojenci. Diviš Bořek si založil na Kunětické Hoře u Pardubic velký hrad a vystoupil s nároky na další vesnice dříve náležející klášteru a na základě dřívější dohody mezi ním a městem Hradcem Králové ponechané městu Hradci. O ves Plačice spolu válčili dva roky. Nakonec zůstalo při starém stavu, město Hradec si podrželo bývalé opatovické vesnice severně od Plačice a kunětickohorský pán si ponechal větší část jižní. Stěžery tedy spolu s dalšími desíti vesnicemi vytvořily základnu mocenské a hospodářské politiky královského města Hradec Králové a po málo letech kromě této skutečnosti nebylo nic, co by husitskou revoluci připomínalo. Hradečtí měšťané byli jistě vrchností přijatelnější, dosazovali na stěžerskou faru jen husitské kněze nebo do stěžerského kostela posílali své kněze z Hradce Králové a spokojovali se s pevnými platy a dávkami stěžerských poddaných. Stěžery měly i v rámci rozsáhlého a zvětšeného panství hradeckých měšťanů vždy mimořádně příznivou pozici. Na konci panování hradeckých měšťanů jsou Stěžery výši peněžní pozemkové renty osmou vesnicí v pořadí 42 vesnic, které městu před r. 1547 patřily.

Obec Stěžery za vlády města Hradce Králové získala značnou samosprávu, měla vlastního rychtáře a konšely, dostala do své správy majetek kostela a ve vsi zřídil bohatý hradecký měšťan Jan Karásek ze Lvovic krčmu, ve které čepoval pivo ze svého pivovaru v Hradci Králové. Od statků ►

► stěžerských poddaných získali někteří hradečtí měšťané koupí louky a pole. Své poddané umělo město Hradec Králové hájit i proti tak mocnému pánu, jakým byl Vilém z Pernštejna, majitel panství Kunětické Hory a Pardubic, a r. 1510 s ním uzavřelo smlouvu, podle které nemusely obě strany vydat ty poddané, kteří na jejích panství přišli z panství strany druhé; přitom se výslovně připomíná pernštejnský poddaný Jan ze vsi Velin, nyní usazený na panství hradeckých měšťanů ve Stěžerách.

Roku 1522 bylo panství hradeckých měšťanů ve Stěžerách ohroženo nejslavnějším tehdejším právníkem Viktorinem Kornelem ze Všehrd, který si vyhlédl nejlepší hradecké poddanské vsi Stěžery a Lochenice jako zástavu ve vyhraném sporu proti městu, ale měšťané rádi zaplatili hotovými penězi, jen aby o Stěžery nepřišli. Po 25 letech se však ztrátě Stěžer neubránili. Město Hradec Králové se činně účastnilo protihabsburského odboje r. 1547 a povstalo proti Ferdinandovi Habsburskému, aby hájilo své politické a náboženské výsady spolu s ostatními českými městy. Král však

povstání potlačil a svého vítězství využil k tomu, aby nebezpečně zmohutnělou moc svých královských měst zlikvidoval. Toho dosáhl prostou cestou konfiskace všech majetků povstalých měst. Město Hradec Králové ztratilo touto konfiskací nejen své poddanské vesnice dobyté v husitské revoluci, ale i vesnice později přikoupené a octlo se rázem r. 1547 tam, kde bylo před husitskou revolucí. Jen několik málo vesnic bylo jim pak králem vráceno, ale Stěžery mezi nimi nebyly. Většinu konfiskovaného panství města Hradec Králové koupil od krále lacino pardubický Jan z Pernštejna a se ziskem ji pak dále prodal. Stěžery podržel necelé čtyři roky. Za tuto krátkou dobu je stačil i administrativně zapojit do svého obrovského pardubického a kunětickohorského panství a díky tomuto administrativnímu opatření se zachoval první soupis stěžerských poddaných v pardubickém urbáři.

Urbář kromě toho eviduje menší částky platů za pole vykoupená hradeckými měšťany a naopak z polí u města přikoupených ke stěžerským poddanským statkům. První soupis stěžerských poddaných z r. 1547 ukazuje přesvědčivě vyváženou majetkovou strukturu obce a její český ráz, také jeden závažný zjev, protože jediný jménem známý obyvatel Stěžer z doby vlády kláštera opatovického, poddaný Henzlin, má r. 1362 německý tvar jména. Nejcharakterističtějším rysem Stěžer před r. 1551 je však naprostá jednodušnost obce, ve které je všechna půda ve vlastnictví a užívání poddaných či hradeckých měšťanů a ve které feudální majitel vsi, město Hradec Králové a pak Jan z Pernštejna, nemá v bezprostředním vlastnictví půdu žádnou. Tento stav však ke škodě Stěžer neměl trvat dlouho.

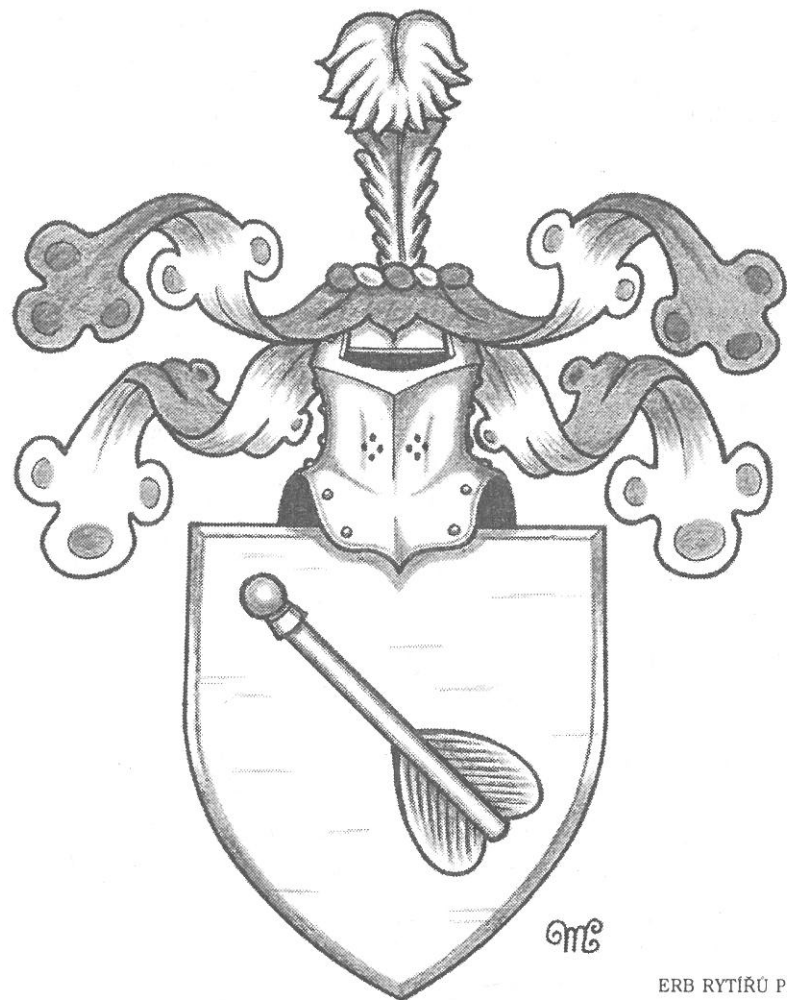
PÁTÝ LIST. O druhé proměně Stěžer rytířů Pravětických a o dvořích a pivovaře ve Stěžerách.

R. 1550 našli bratři Pernštejnové kupce na ves Stěžery v jihočeském zemanovi Šťastném (Felixovi) Pravětickém z Pravětic. Šťastný Pravětický právě před pěti lety prodal svou tvrz a ves Pravětice obci města Tábora a hledal vhodný objekt, kde by se usadil. Částka za Stěžery vyplacená, 1 200 kop stříbrných grošů, byla dosti značná a činila asi desetinásobek roční pozemkové renty, kterou majitel vsi od stěžerských poddaných ve formě peněžní i naturální renty dostával: 10 kop 151/2 grošů platu o sv. Jiří, 10 kop 151/2 grošů o sv. Havlu, 1 kopy 46 grošů 2 denáry za plece, 77? kopců pšenice, 731/2 korce ječmene, 77? korců ovsa a 701 vajec.

Tento roční důchod však rytíři Pravětickému nestačil. Přicházel do Stěžer z oblasti, kde v každé obci sídlil na tvrzi a dvoře rytířů a kromě důchodu z poddaných měl zisk z hospodaření ve dvoře, z vlastního rybníka a lesa a často i z vlastního pivovaru. To vše ve Stěžerách nebylo. Vzestup ►

Platy a dávky stěžerských poddaných r. 1547

jméno	plat o sv. Jiří a Havlu (grošů a denárů)	plat místo dávky plece (grošů a denárů)	dávky obilí (korců)	dávky vajec (kusů)
Jan Nečesaný	34	5.2 ¹ / ₂	4 ¹ / ₄	42
Mikuláš Zadrzský	30	5	4	38
Pavelka	38	7	6	53
Pavel Prchal	55.3 ¹ / ₂	9	7 ¹ / ₂	68
Šimon z Tyneště	25.6 ¹ / ₂	4	3 ¹ / ₂	30
Matouš z Rakušan	48.6	7	5 ¹ / ₂	53
Pavel Krabalka	28.5	7 ¹ / ₂	2 ¹ / ₄	33
Jareš	17.5	2.5	2	20
Petr Petranec	52.2	9.3 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	63
Jíra Machek Petr (Petranec)	26	5.4	3 ¹ / ₂	23
z Benešova statku Jíra (Machek)	71.3 ¹ / ₂	18.2 ¹ / ₂	10	93
z Prokopova statku	18.3 ¹ / ₂	3.2 ¹ / ₂	3	25
Jan Hanyšků	46.3	7.3 ¹ / ₂	5 ⁷ / ₈	56
Šimon Licků	25	4	3 ¹ / ₂	30
Řehouněk	19	5.3 ¹ / ₂	2 ¹ / ₄	23
Jan Karásek ze Lvovic	18	3.2 ¹ / ₂	3	26

ERB RYTÍŘŮ PRAVĚTICKÝCH
kresba: Michal Cyrany

► cen obilí a všech životních potřeb přitom právě po r. 1550 stále rychleji znehodnocoval pevné důchody z poddaných, jejichž výši nebylo možno měnit. Obě tyto skutečnosti, představa rytíře Štastného Pravětického o šlechtickém jihočeském statku a nutnost přizpůsobit se cenovému vývoji získáním nových zdrojů příjmů, uspíšily druhou přeměnu Stěžer.

Rytíř Štastný Pravětický vykoupil od svého stěžerského poddaného větší poddanský statek ležící právě uprostřed vsi při cestě k Těchlovicům

a začal jeho pole obdělávat ve vlastní režii a stal se velkostatkářem moderního typu. Po krátké době mohl přikročit k budování další nebývalé novoty, ke stavbě zámečku právě při tomto vykoupeném poddanském statku. Podnikavý nový majitel Stěžer přeměnil do r. 1578, kdy nejspíše zemřel, kolonizační ryze poddanskou obec na malé vladycké sídlo s dvorem a zámečkem, které bylo dostatečnou hmotnou základnou pro jeho rodinu. Pravděpodobně bez úspěchu zůstal jeho pokus vybudovat ve Stěžerách pivovar. Stěžery ležely pro takový podnik v příliš těsné blízkosti města Hradce Králové, které podle zemských zvyklostí nemuselo povolit v určitém okruhu stavbu nového předtím neexistujícího pivovaru.

Štastný Pravětický se brzy dostal s měšťany Hradce Králové do těžkých sporů. Požadoval především, aby měšťané odprodali ty pole a louky, které za vlády města Hradce ve Stěžerách koupili od poddanských statků a ze kterých odváděli minimální nízké platy stěžerskému pánovi. Zásadnější byl však spor o zřízení bratrského sboru ve Stěžerách. Štastný Pravětický se projevil jako odhodlaný stoupenec Českých bratří, usadil ve Stěžerách bratrského kněze a ponechával si ho navzdory všem výzvám sněmů Českého království i hrozbám královských úřadů. Stěžerský kostel byl po celé 16. století otevřen všem hradeckým měšťanům, hlásícím se k vyznání Českých bratří, a byly marné pokusy císařského rychtáře a rady města Hradce Králové, aby Pravětický od svého provokačního počínání upustil. Stěžery zůstaly spolu s Nechanicemi nejpevnější oporou českobratrské církve ve východních Čechách i po smrti Štastného Pravětického a oba synové a vnuci byli zásadními nepřáteli katolictví.

Generace synů Štastného Pravětického, Adam a Hynek Pravětičtí, pokračovala v otcově cestě i v přeměně Stěžer na feudální rytířský statek. Ve Stěžerách v té době vzniká další panský dvůr, protože oba bratři si stěžerské poddané rozdělili mezi sebou, postavili ve vsi mlýn a vykoupili již třetí poddanský statek pro Dorotu Pravětickou.

Přeměnění tří poddanských statků na panské dvory, stavba zámku, rybníku a mlýna na stěžerské návsi byly provedeny na úkor stěžerských usedlíků, protože rytíři Pravětičtí neváhali použít obecní půdu stěžerské návsi jako by náležela jen jim a neohlíželi se naprosto na protesty svých poddaných. Nelze dosti dobře odhadnout, jak a zda založení poddanských dvorů ve Stěžerách mělo za následek nucení robotní povinnosti stěžerským poddaným. Není však pochybnosti, že rytíři Pravětičtí uměli využít i pracovní sílu svých poddaných a k robotě je donutili, i když pravděpodobně v nevelké míře. Ale i bez vytvoření nové pozemkové renty v práci byla přeměna Stěžer na intensivně hospodařící feudální majetkový komplex velmi zásadní a přinesla do poklidného života obce Stěžer zárodoky velkých a těžkých břemen, které bezmála způsobily jejich zánik. ►

ŠESTÝ LIST. O Stěžerách po třicetileté válce a o dvořích a pivovaře ve Stěžerách.

Rod stěžerských pánů, rytířů Pravětických, vymřel uprostřed třicetileté války. Pravětičtí neústupně stáli na straně nekatolických stavů proti habsburským českým králům, Hynek Pravětický bojoval na Bílé Hoře a obě polovice Stěžer bratří a bratranců Pravětických propadly po porážce protikatolického odboje r. 1623. I po r. 1623 zbyla naděje, že alespoň na jednom ze tří dvorů se udrží Jiří Pravětický, nejvzdornější člen svého rodu, přítel Karla Žerotína. Hynek Pravětický totiž dosáhl částečného zrušení konfiskace a mohl svoji polovici prodat Dorotě Pravětické, manželce svého bratrance Jiřího. Jiří Pravětický však zemřel ještě mladý a ze dvou manželství zanechal jediného syna Jiřího, který krátce po otci zemřel také. Jeho smrtí mizí Pravětičtí z dějin Stěžer a Čech navždy. Sám Hynek Pravětický se pravděpodobně věnoval vojenské službě a skončil uprostřed třicetileté války. Hynkovu polovici Stěžer a svobodný dvůr ve Stěžerách zdědil syn Doroty Pravětické z prvního manželství, Jiří Štěpán Ploskovský z Ploskovic, ale prodal obojí již po několika letech.

Tragický konec rodiny Pravětických a jejich panství ve Stěžerách rychle upadl v zapomenutí uprostřed pustošení zoldněrských armád a zbylo jen několik kamenných náhrobků příslušníků rodiny Pravětických ve starém gotickém stěžerském kostele. Také další majetkové změny obou polovic Stěžer byly pro život Stěžerských bez většího významu. Majiteli obou polovic Stěžer se staly ženy. Konfiskovanou část Jiřího Pravětického koupila Anna Zuzana Karolina, manželka Jáchyma Slavaty z Chlumu a Košumberka a švagrová mocného českého místodržícího Viléma Slavaty. Polovici Stěžer od Ploskovského koupila Anna Magdalena, manželka Oty z Oprštorfu, majitele panství Týniště a Častolovice a vedoucího činitele při pokatoličtění obyvatel hradeckého kraje. Obě byly zásadními a neústupnými katoličkami, do Stěžer však nikdy nepřišly a pro válečné události valný užitek ze své koupě neměly. Jen bohatý majitel podkrkonošského panství Stárkova Bernard Hertvík Čertorejský z Čertorej, který koupil svobodný dvůr petrancovský ve Stěžerách, někdy patřící Dorotě Pravětické, měl ze stěžerského majetku i ze svého druhého dvora v Plotištích užitek, protože doplňoval a zásoboval jeho dům v Hradci, kde zpravidla pro své úřední funkce bydlel.

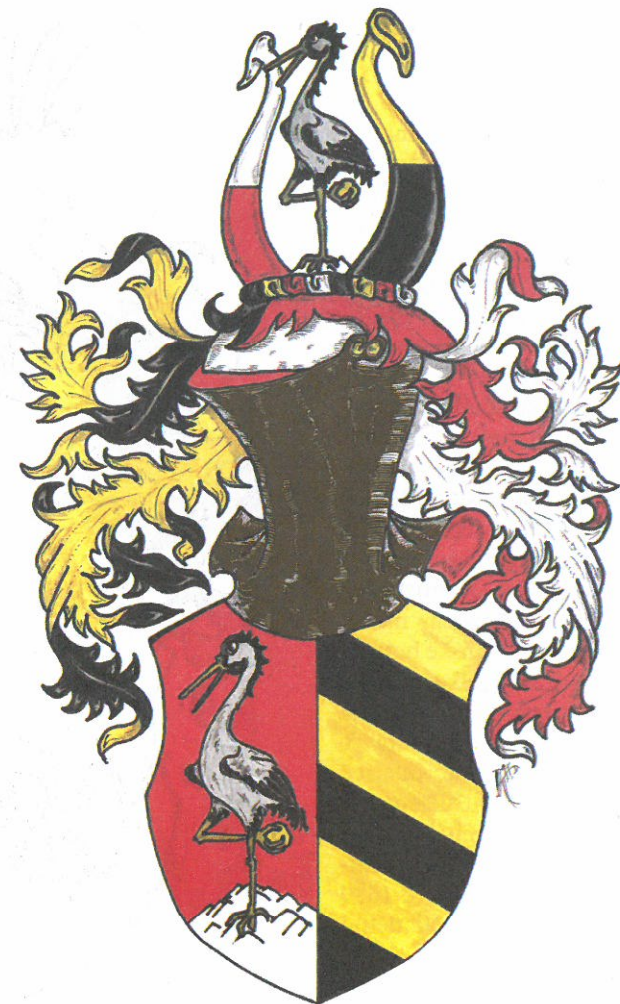
Obyvatelé Stěžer n. ěli od r. 1618 a zvláště od r. 1631 jiné starosti než registrování majitelských změn. Na Královéhradecko dolehla v té době válka nejtíže. V nejbližším okolí Hradce byly zformovány četné jezdecké a pěší pluky pro císařskou armádu, která měla osvobodit okupovanou Prahu a severní a západní Čechy od švédských a saských armád, a Hradecko se po čtyři zimy stalo jediným vojenským táborem a po celé čtyři roky zásobovalo a vyzbrojovalo císařská vojska a posily. Do těchto těžkých let po r.

Václav Piasecký z Kranichfeldu

Měšťan Nového města pražského. Zpečetil a podepsal konfederaci a hlásoval pro zavržení Ferdinanda II. a volbu Bedřicha Falckého, což stačilo k tomu, aby byl po porážce povstání odsouzen ke ztrátě hrdla, cti i statků. Vzhledem k tomu, že hned po bělohorské bitvě ujel s králem Bedřichem ze země, byl toliko dán do klatby, jeho jméno přibito na šibenici a zkonfiskovány dva domy a dvě vinice. Po Václavově brzké smrti žádal v roce 1622 marně jeho strýc Florián, aby byla aspoň část jmění vrácena pozůstalým sirotkům. Z nich se připomínají Jan, účastník saského vpádu v roce 1631, a Václav, švédský lajtnant, který zemřel v roce 1657 v Pirně.

Blason:

polcený štít, pravé pole červené, v něm na stříbrné skále jeřáb v přirozených barvách, v pravé zdvižené noze držící zlatý kámen, levé pole pětkrát zlato-černé dělené, jako klenot jeřáb ze štítu mezi dvěma rohy, z nichž pravý je dělený stříbrno-červeně, levý zlato-černě, přikryvadla černo-zlatá a červeno-stříbrná

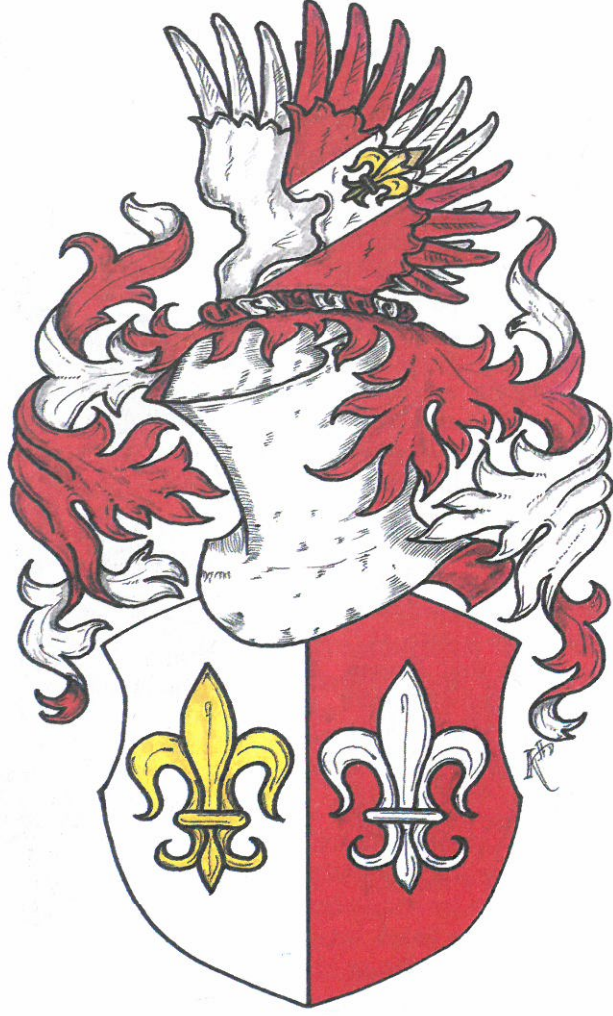

Valentin Kočan z Brachové

Měšťan, písař a radní Nového města pražského, mistr svobodných umění. Již v roce 1617 byl na sněmu proti přijetí arciknížete Ferdinanda za českého krále, za což zbaven písařství. Během povstání se výrazněji neprojevil, sama skutečnost, že byl jedním z direktorů, stačila však k tomu, že byl odsouzen ke ztrátě hrdla, cti i statků a 21. června 1621 na Staroměstském náměstí popraven. Konfiskován dům na Novém městě, zahrada u Svinské brány a jistiny v celkové výši 3 600 kop. Dům, zahrada a část peněz vráceny v roce 1623 vdově Kateřině a jejich sedmi dětem. Po vydání Obnoveného zřízení pozůstalá rodina emigrovala, ještě v roce 1629 se Kateřina s pěti dětmi připomíná v Pirně.

Blason:

na stříbrno-červeně polceném štítě dvě lilie, vpravo zlatá, vlevo stříbrná, jako klenot dvě orlí křídla, stříbrné a červené se šikmým stříbrným břevnem, v němž zlatá lilie, překryvadla červeno-stříbrná

Průvodce fondem spolkové knihovny, dodatek 1., k 31. 12. 2001

2. Archivnictví

Blaschka L. a kol.
Bouza Erik
Hoffmannová J.
Matušíková L.
kolektiv

Die Böhmische Landtafel. Inventar.
Bohemika ve státním archivu ve Wroclawi
Biografický slovník archivarů českých zemí
Soupis poddaných podle víry 1651 Hradecko-Novobydžovsko
Sborník archivních prací 1, ročník L

Prag 1944
Zámorsk 1972
Praha 2000
Praha 2000
Praha 2000

3. Autorské práce členů ČGHSP

Bada Josef
Fraňková Marie
Jouda Vladimír
Kraus Pavel
Madar Jiří
Madar Jiří
Pumprla Rost.
Sajtar Jaromír
Skočková Hana
Skočková Hana
Skočková Hana
Vesecká Alena

Bibliografie prací 1965-1996
Zprávy a dokumenty o obci Chýňavě I. a II.
Rod Joudů
Rodinná kronika Svinářov 8
Od Madara k Madarům
2. sjezd rodu Madarů
Rodopis rodu Pumprlů a Pumperlů
Rodokmen Sajtarových a Leoše Janáčka
Rod Štánků z Černýše
Rod Řepů z Netvořicka
Rody ze Žebráku – Hölzl, Lokaj, Pistorius
Střípky z historie Veseckých z Vesce

Praha 2000
Chýňava 1991
Praha 2000
Svinářov 2000
Praha 1999
Vodňany 2000
Sumpperk 2000
Praha 1988
Praha 2001
Praha 2001
Praha 2001
Vesec 2000

4. Genealogie - časopisy

časopis
časopis
Cour d'honneur (Čestný dvůr) č. 1, 2, 3
Listy starohradské kroniky, řada 1985-2000

Praha 1998
Libáň 2000

5. Genealogie – cizojazyčná literatura

časopis Familienforschung in Mitteledeutschland, Heft 3. Berlin 2000

6. Genealogie – čtení

Bláhová Marie Historická chronologie Praha 2000
časopis Rodokmen Praha 1946
časopis Heraldika a genealogie 1/2 Praha 2001
Horský, Seligová Rodina našich předků Praha 1997
kolektiv Manuál lexikografie Jinočany 1995
kolektiv Vademecum pomocných věd historických Praha 1992
Pekař Josef Kniha o Kosti Praha 1998
sborník Pagnae historiae, sbor. SÚA Praha 0-5, 1992-1997 Praha 1997
sborník Sborník příspěvků IV. setkání geneal. a heraldiků v Ostravě Ostrava 1979
sborník Archivní zprávy Praha 1976
slovník Ottův slovník naučný díl X. Gens-Hedwiga Praha 1997
Tomeš Josef a kol. Český biografický slovník XX. století, 3 díly Praha 1999

7. Heraldika a vexilologie

kolektiv Znaky měst a městeček Severomoravského kraje Praha 1978
Liška, Mochar Klíč k našim městům Praha 1979
Martin Eduard Heraldické eseje Praha 2001
Sirotek Jiří Jílovská minulí – Univer. Karlova a její rektori Jílové 1978
Skrivánek Frant. Maltézský kostel P. Marie Pod řetězem Praha 2000
Sirotek Jiří Erbovní primátoři Starého Města pražského. 1981, 2 Jílové u P. 1980
Skrivánek Frant. Maltézský kostel P. Marie pod řetězem Praha 2000

- 58 -

8. Historiografie

Bláhová M. a kol. Velké dějiny zemí Koruny české, I, II, V, X, XIII Praha 1999
Čáňová Eliška Činnost řeholních řádů a kongregací v Čechách 1848-1918 Praha 1997
časopis Svobodná škola 1910 Chicago 1910
Hermann J. Wikinger und Slaven Berlin 1982
Horák Jiří Z dějin literatur slovanských Praha 1948
Jičínský F. Historie vodárenství v Čechách (přednáška) Praha 2001
Johnson Paul Dějiny 20. století Praha 1991
Kleňha Jiří Hřtenictví v Čechách Praha 1998
kolektiv Češi v Bosně a Hercegovině Praha 2000
kolektiv Češi v cizině 3 Praha 1988
kolektiv Vyhnaní Čechů z pohraničí Praha 1998
kolektiv 70 let Lumírů ve Vídni Praha 1935
Kratochvíl Miloš Štatus soudců a stát. zástupců ČSR na rok 1923 Praha 1922
Malý Jan Českou minulostí Praha 1961
Milde Lubomír 40 let spolku faktorů knihtiskáren v ČSR Praha 1927
Pánek Jiří Q utrpení venkovského lidu v dobách roboty Praha 1923
Sklenář Karel Český literární almanach Praha 1996
Smaha Josef Hromové klíny a hrnce tprasličků Praha 1999
Zibrt Cenek Dělalí jsme divadlo Hrad. Králové 1982
Česká kuchyně (reprint z r. 1917) Olomouc 2000

9. Místopis

kolektiv Kostelce v Kostelci 1993
Kuča Karel České, Moravské a slezské zvonce Praha 1995

10. Osobnosti

Bartoš F.M. Kdo byl Kamil Krofta Praha 1946
Bucha F.X. Rod a dětství V. Brožíka Plzeň 2000

- 59 -

Burian E.F.	Kdo je Mil. Burian	Praha	1947
Čáňová Eliška	Slovník představitelů katol. církve v Čechách 1848-1918	Praha	1995
Dobeš Karel	Kdo je Prokop Chocholoušek	Praha	1948
Dvořák Stanislav	Rod F. M. Pelcia	Rychnov n. Kn.	1934
Fialová Vlasta	Jan Adam z Víckova	Brno	1935
Fikrlé Rudolf	Jan F. Antonín Koželuh	Praha	1946
Golombek Bedř.	Kdo je Rudolf Těsnohlídek	Praha	1946
Haas Antonín	Karel Bruntálský z Vrba	Praha	1947
Heran Bohuš	Kdo je Hanuš Wihan	Praha	1947
Hřejsa Ferdinand	Szalamay a jeho paměti	Praha	1931
Chaloupka Adam	Kdo je Vítězslav Hálek	Praha	1948
Ivanov Miroslav	Důvěrná zpráva o K. H. Machovi	Praha	1977
Kaisrová Libuše	Geolog František Pošepný	Praha	1986
Koblasa Pavel	Czermínové z Chudenic	C. Budějovice	2000
kollektiv	Listy 2. Čeští hudební skladatelé	Praha	1997
kollektiv	Listy 4. Podnikatelé	Praha	1997
kollektiv	Listy 7. Čeští herci	Praha	1997
kollektiv	Na památku Antonina Švehly	Praha	1997
Kratochvíl M. V.	Kdo je kdo v architektuře	Říčany	1990
Krejčí Jiří	Dobrá kočka, která nemlsá	Praha	1993
Kubíček Antonín	Kdo je Václav Spála	Praha	1985
Kunzweilová Věra	Kdo je Josef Zítek	Praha	1947
Lev Voita	Kdo je Antonín Chitussi	Praha	1947
Macek Petr	Kdo je Josef Slavík	Praha	1948
Mandlová Adina	Franz Xaver Richter	Praha	1948
Morozov Sergej	Dneska se tomu směju	Kromětíž	1989
Müller Vladimír	Život Johana S. Bacha	Praha	1990
Pinkava Jaroslav	Kdo je F. A. Subert	Praha	1979
Precilík Vladislav	Jan Leopold Kunert	Praha	1949
Svátek Josef	Kdo je F. J. Rubeš	Kromětíž	1986
	Adolf Donath	Praha	1948
		Kromětíž	1990

Teichman Josef
 Urie Bedřich
 Vinš Václav
 Votýpka Vladimír
 Vrbová Alena
 Zapletal Florian

Kdo je Eduard Vojan
 Čeští violoncellisté 18.-20. století
 Kdo je F. L. Rieger
 Návraty české šlechty
 Rašení (F. K. Miltner)
 Tas Václav Podstátský z Prusinovic

Praha 1947
 Praha 1946
 Praha 1948
 Praha 2000
 Praha 1985
 Přerov 1938

11. Vojenství

Jendeková Bož.
 kollektiv
 neuveden
 Pichlík Karel
 sborník
 sborník
 Zák František

Osudy legionářů z Brandýsa n. Orlicí
 Legionáři Berounska
 Rakouská okupace Bosny a Hercegoviny
 Vzpoury navrátilců z ruského zajetí na jaře 1918
 Československé legie ve Francii 1, 2
 Českoslovenští legionáři 1914-1920 (Strakonicko)
 Tak to bylo ...

Ústí n. Orl.
 Beroun 2001
 Slaný b.d.
 Praha 1964
 Praha 1928
 Strakonice 2000
 Praha 2000

12. Pragensia

Halata Martin
 Hiller Jan
 Horák Jiří
 kollektiv
 kollektiv
 kollektiv
 kollektiv
 Lomíč Václav
 ročenka
 ročenka
 Teige Josef

Knihy protokolů pražského malířského cechu 1600-1656
 Památník VII. sletu Vsesokolského v Praze 1920
 Kniha o staré Praze
 Československá akademie obchodní v Praze
 Kniha o Praze 3
 Kniha o Praze 8
 Kniha o Praze 9
 Okolí Prahy. Průvodce
 Hlavní a průmyslová škola na Smíchově
 První státní průmyslová škola v Praze
 Sborník příspěvků k dějinám hl.m. Prahy

Praha 1996
 Praha 1923
 Praha 1989
 Praha 1919
 Praha 1998
 Praha 1996
 Praha 1999
 Praha 1983
 Praha 1869
 Praha 1939
 Praha 1911

13. Střední Čechy

Balík Stanislav časopis	Jílové u Prahy Pod Bláníkem 1/2000	Jílové	1987
časopis	Podoubřaví. Vlastivědný sborník Čáslavska. 29 sešitů	Vlašim	2000
Čech Vlastimil	Vyprávění o Kadlínu	Čáslav	1930
Durdík, Sušický	Zříceniny tvrzí, hradů a zámků (Stř. Čechy)	Kadlín	1998
Fialová Daniela	O Cechčicích	Praha	2000
Klempera Josef	Vodní mlýny v Čechách I.	Cechtice	1993
kolektiv	Středočeský sborník historický, sv. 22/23	Praha	2000
kolektiv	Světla nad Sázavou v zrcadle dějin	Praha	1997
Nohel Roland	Auerspergové v Cechách	Světlá n. Sáz.	1992
Nohel Roland	Kutnohorské erbovní rodiny	Kutná Hora	1997
sborník	Archivní prameny Kolínska	Kutná Hora	1998
sborník	Benešovsko a Podblanicko	Kolín	1992
sborník	Milín	Benešov	1985
sborník	Mínulosti Berounska	Milín	2001
sborník	Podlesí. Sborník ke sjezdu rodáků.	Beroun	1999
sborník	Sázavsko IV.	Podlesí	1997
sborník	Sedlčanský kraj	Sázava	1997
sborník	Slánský obzor	Sedlčany	1998
sborník	200 let města Unhoště	Slaný	183
Sigl Miroslav	Osobnosti a osudy obce Obříství	Unhošť	1986
Slavík F.A.	Dějiny města Vlašimě. (Reprint 1889)	Obříství	2000
Trumm Karel	Podřipsko a dolní Poohrří v českých dějinách	Vlašim	1994
Tywniak Jiří	Benešov a Konopiště v minulosti	Roudnice	1935
Vinař J.a kol.	Kapitoly z dějin Kolodějí u Prahy	Benešov	1993
Vlastník Josef	Lžovice ve starodávnu	Koloděje	2000
Vranský Pavel	Protunacistický odboj, Praha-západ 1939-1945	Týnec n.L.	1972
		Praha	1999

- 62 -

14. Jižní Čechy

Bažtýř Josef	Historie farní osady	Třeboň	1999
Bočková H.	Historie a současnost Pelhřimovska	Pelhřimov	1981
Bočková H.	Příspěvek k vlastivědě okr. Pelhřimov	Pelhřimov	1981
časopis	Výběr. Zvláštní číslo, Platzer Karel, soupis článků	Č. Budějovice	1997
časopis	Menhart, historický časopis pro Jindřichohradecko	Č. Budějovice	2000
Čechura, Ryant.	Zvukov 1431-1573	Praha	1998
Durdík Tomáš	Exkursionführer	Č. Budějovice	1995
Göbl Luboš	Pelhřimov – průvodce po historii	Pelhřimov	1981
Kaňka J.	Události let 1914-1918 ve Vodňanech	Vodňany	1998
Koblasa Pavel	Novohradským jihem	Č. Budějovice	1997
Koblasa Pavel	Německo-český slovníček míst na Jindřichohradecku	Č. Budějovice	1998
kolektiv	SOKA Jindřichův Hradec – listiny	Praha	2001
kolektiv	Lišov, proměny města a okolí	Lišov	1984
kolektiv	Z. jihočeského národopisu	Č. Budějovice	1987
kolektiv	Národopisné drobnosti z jižních Čech	Č. Budějovice	1982
kolektiv	12 píseckých zastavení	Písek	1993
kolektiv	Prácheňské muzeum. Zpráva o činnosti za rok 2000	Písek	2001
Kovář, Koblasa	Kraj pod Vítkovým kamenem	Č. Budějovice	1996
Kotas V.J.	700 let města Protivína	Protivín	1982
Kraftová Eva	Historie divadelního spolku Havlíček	Kunžak	1985
Kuna František	Dějiny města Veselí n. Lužnicí, 2.díl	Veselí	1996
Louženský Jiří	Děkaný kostel Nanebevzetí P. Marie ve Vodňanech	Vodňany	1996
Mařík J.	Paměti města Hluboké	Hluboka	1923
Němeček Karel	Dmýšnice 1937-1997	Milevsko	1997
Podhorský Jindř.	Pohledy do historie Volyně	Volyně	1999
sborník	Statistický průvodce obcemi jižních Čech	Č. Budějovice	1995
sborník	200 let píseckého gymnasia	Č. Budějovice	1978
sborník	220 let píseckého gymnasia	Písek	1998
Weyrauch Ervin	Dějiny kláštera, města a panství Milevska (1841)	Milevsko	1997
www	Kronika Třebkova 1924-1958, okr. Písek	internet	2000

- 63 -

15. Západní Čechy

Albertová Marie
Dingová K. a kol.
Hoffmann Frant.
kolektiv
kolektiv
Kuchynka Josef
sborník
sborník
sborník
sborník
Spelda Antonín
Wiemann Jiří

Z dějin ašského okresu
Česká škola v Teplé 1924-2000
Soupis rukopisů knihovny kláštera premonstrátů
Hrádek ve Skočicích u Přeštice
Západočeská vlastivěda
Divadelní almanach
Sborník premonstrátského řádu v Teplé č. 1, 2
Vlastivědné zprávy Muzea Šumavy č. 1, 2
600 let Bečova nad Teplou
Historický sborník Karlovarska
Slavní plzeňské opery
Zajímavosti z historie Klatov

1959
2000
1999
1998
1988
1947
1999
1989
1999
1994
1986
1997

Aš
Teplá
Teplá
Plzeň
Plzeň
Plzeň
Teplá
Susice
Bečov
K. Vary
Plzeň
Klatovy

16. Severní Čechy

Binterová Zdeňka
kolektiv
Polánek Karel
Rambousek Jiří
sborník
sborník
Specinger Otakar
Zbíral Jaroslav

Zaniklé obce Doupovska v býv. okr. Kadaň
Sdružení rodáků a přátel kraje K. Světlé
Krajem Lučany
Jiří Mahen a Ceskolipsko
Sborník okresního archivu Louny
Vlastivědný sborník 1991-1993. Litoměřicko
Zapomenutý spis. Berta Mühlsteinová
Stadice. Pověsti a dějiny

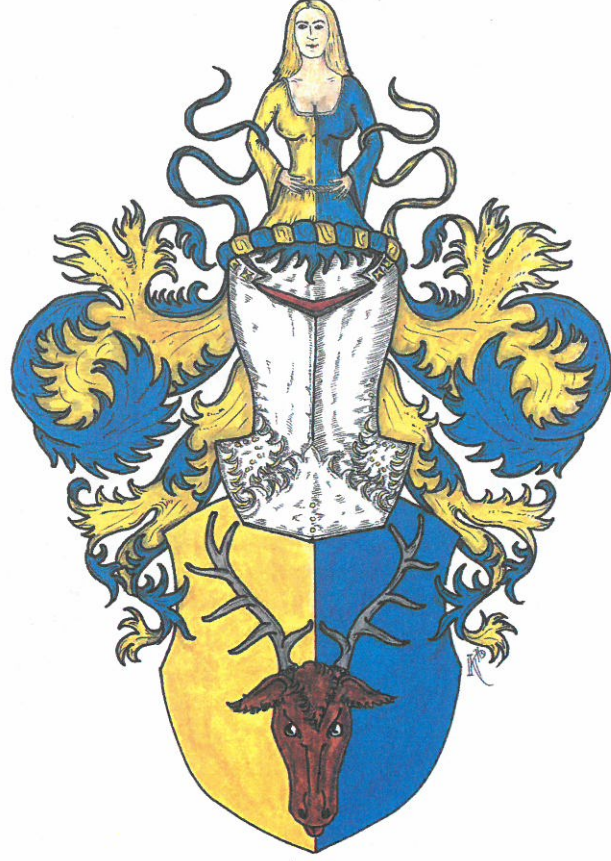
1998
1983
1936
1982
1990
1995
1984
1923

Chomutov
Turnov
Zatec
Č. Lipa
Louny
Litoměřice
Ústí n. L.
Praha

Jan Dršínovský z Fürstenfeldu

Syn Karla († po 1602) a jeho manželky Ludmily, v roce 1615 připomínán jako královský prokurátor. Za povstání sekretář Království českého, podepsal a zpečetil konfederaci, hlasoval pro zavržení Ferdinanda II. a volbu Bedřicha a spolupracoval na přípravě justifikace a dedukce svobodného práva stavů království Českého k volení sobě krále. 28. října 1619 byl na sněmu přijat do rytířského stavu. Hned po Bílé Hoře v obavě z trestu prchnul ze země, v nepřítomnosti odsouzen ke ztrátě hrdla, cti i statků, dán do klatby a jeho jméno přibito na šibenici. Zkonfiskovány dva domy na Starém městě a jistina ve výši 4 000 kop. První manželka Anna Marie Linhartová z Neuenburku se připomíná v roce 1616, druhá Zuzana z Krošvic opustila spolu s ním vlast. Žádní potomci nejsou známi. Blason:

štit zlato-modře polcený, na něm jelení hlava en face v přirozených barvách, klenotem rostoucí světlovlasá panna s rukama v bok v zlato-modře polceném šatu, přikryvadla modro-zlatá

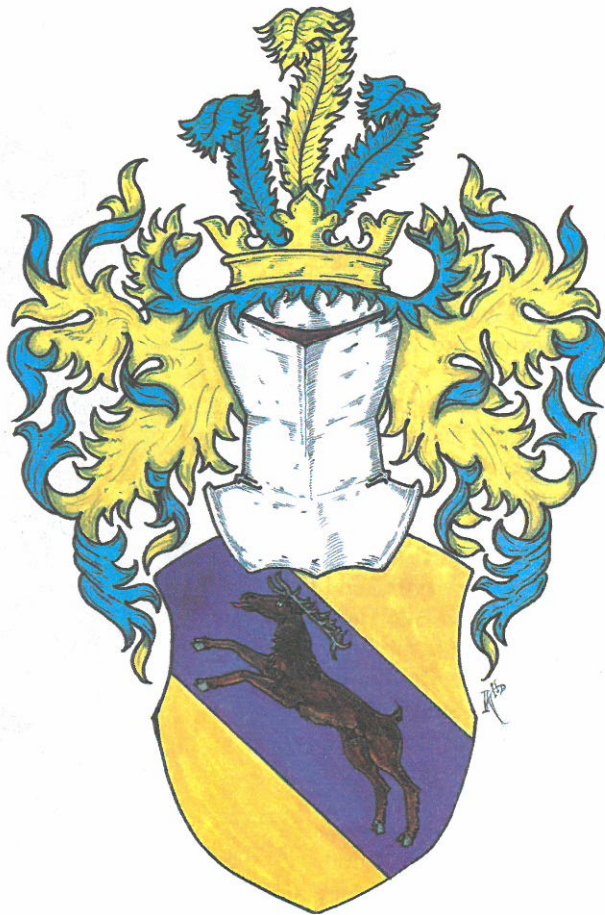

Tobiáš Štefek z Koloděj

Syn Štěpána, v mládí vychovatel šlechtických dětí, později panský úředník, nakonec regent všech smiřických panství. Šlechtictví a predikát obdržel společně s bratrem Matyášem v roce 1593. V roce 1612 přijal městské právo na Novém městě. Podepsal a zpečetil konfederaci, hlasoval pro zavržení Ferdinanda a volbu Bedřicha a spolupracoval při přípravě justifikace a dedukce svobodného práva stavů království Českého k volení sobě krále. Odsouzen ke ztrátě hrdla, cti i statků a 21. června 1621 s'at. Konfiskovány tři domy na Novém městě a vinice na Strahově. S první manželkou Kateřinou měl syna Štěpána, doktora medicíny, který v roce 1627 odešel do Saska a žil zde ještě v roce 1653, a dceru Ludmilu. Jeho druhou chotí byla Anna, vdova po Danielu Pražákovi, která mu porodila dceru Annu a syna Tobiáše, připomínaného v letech 1640 - 1650 v anhaltských službách.

Blason:

na zlatém štítě kosmé modré břevno, v něm jelen přirozených barev, klenotem tři pštrosí pera, zlaté mezi modrými, přikryvadla modro-zlatá

1631 však připadla tři léta katastrofálních neúrod po sobě. Na dovršení všeho ihned po uzavření separátního míru se Saskem v Praze r. 1635 vystoupily horlivé katolické úřady i vrchnosti s požadavkem, aby byla dokončena obnova katolického náboženství jako jediného náboženství a aby byl i násilím vnučen všem poddaným obyvatelům přestup ke katolictví. Tím byly strasti stěžerských, vesměs horlivých Českých bratrů, dovršeny. Již od r. 1631 se množil počet těch stěžerských, kteří vzdali marný boj s nenasytnými posádkami ve svých domech a s nepřízní přírody a opustili své zpustošené a prázdné domy a hledali daleko od Stěžer nové domovy, kde by byli méně ohrožováni posádkami žoldnéřů, násilným nábořem do armád, rekvisicemi pro vojsko, hladem a nakonec i epidemií moru, který prošel v těchto letech Čechami. Značná část obyvatelstva Stěžer správně rozpoznala, že nebude moci v budoucnu zůstat při českobratrském náboženství, protože obě majitelky Stěžer se v souladu s celkovou dobovou tendencí netajily svými úmysly skončiti se zbytky nekatolických náboženství, a emigrovala proto i z náboženských důvodů ze Stěžer i z Čech.

Pro kritickém pětiletí 1631-1635 sice nastalo i uprostřed třicetileté války několik pokojnějších let i pro Stěžery a jejich obyvatele, ale Stěžery se již z odchodu tolika svých obyvatel nevzpamatovaly a zůstaly po celou válku z větší části pusté. Z původně 17 či 20 poddanských usedlostí v obou částech Stěžer, které po výkupu tří či čtyř selských statků pro rytíře Pravečické r. 1618 ve Stěžerech stály, byla na konci třicetileté války obydlená sotva čtvrtina a rozsah obdělávané půdy ve Stěžerách klesl na úroveň 13. století, protože válka se nezastavila ani před oběma panskými dvory. Neobydlené byly i budovy fary, kostela, mlýna a krčmy a nebylo nijak jisté, že zbylí stěžerští poddaní na svých selských statcích a chalupách vůbec zůstanou. Stěžery se ocitly na pokraji zániku a mnoho nescházelo, aby zmizely tak jako stovky jiných vsí v Čechách zcela ze zemského povrchu.

Ještě během třicetileté války získal jednu polovici Stěžer mladý císařský plukovník Ota Bedřich hrabě Harrach. Stal se r. 1632 díky štědrosti svého všemocného švagra Albrechta Valdštejna, který se r. 1623 oženil s jeho mladičkou sestrou, majitelem dvou velkých podkrkonošských panství Horní Branné a Štěpanic s částí města Jilemnice a uchoval si tento generálův dar i po jeho pádu a zavraždění r. 1634. V dalších letech si ještě své postavení upevnil, protože jeho nejstarší bratr Karel Harrach se stal pražským arcibiskupem s rozhodnou úlohou v politickém životě Čech. Pro plukovníka Harracha zpočátku zpustlý zámeček s dvorem a s desítkou živořících poddanských rodin ve vypálených a napolo pustých Stěžerách mnoho neznamenal, protože mírová léta ještě nebyla v dohledu, a on sám sotva čtyřicetiletý r. 1648 zemřel.

Zato objevil cenu harrachovských polozřícených Stěžer poručník jeho ▶

▶ dětí, arcibiskup a kardinál Karel Harrach. Ten pak rychle přikoupil i druhou polovici Stěžer i svobodný dvůr Bernarda Čertorejského a ve zcelených Stěžerách mohl začít s obnovou feudálního hospodářství a s třetí velkou proměnou vsi Stěžer. Především obnovil oba panské dvory a dovršil marnou snahu Pravětických získat právo na vlastní pivovar a při zámku si r. 1652 postavil malý, zprvu dřevěný pivovar, takže feudální velkostatek Stěžery se stal úplným celkem, schopným dalšího rozšíření a vývoje.

SEDMÝ LIST. O třetí proměně Stěžer hrabat Harrachů a o osídlení pustých Stěžer.

Podhorská harrachovská panství v okolí Jilemnice byla v přímém protikladu ke vsi Stěžerám a k podobným postiženým obcím v okolí Hradce Králové. Válečné události a morové epidemie nesnížily nijak počty obyvatelstva, pro skupiny vyděračských žoldnéřských posádek nebyly nijak přitažlivé a pro svou odlehlost a nízký strategický význam ani vyhledávané a z řad početných dětí poddanských rodin byly hravě doplněny mezery po těch, kteří odešli do vojska nebo z náboženských důvodů vůbec z Čech. A ještě zbývalo dosti mladých lidí i celých rodin, které byly ochotny převzít i zpustlá hospodářství v úrodné rovině u Hradce Králové. Této populační nerovnosti mezi horskými oblastmi a zpusťšenými a vylidněnými rovinnami ve vnitrozemí využívali feudální majitelé běžně při obnově svých dvorů a pustých vsí a nutili poddané, aby sloužili za čeledíny v obnovených panských dvorech a aby opravovali a obdělávali zpustlé poddanské statky a chalupy. Kardinál Harrach a jeho hejtman na zámku v Branné Václav Vejrych nezůstali pozadu a prozíravě položili základ k obnově a rozvoji harrachovského velkostatku ve Stěžerách především tím, že do Stěžer přesídlili již před r. 1653 první skupinu poddanských rodin z Branné a usadili je jednak jako čeledíny v obou panských stěžerských dvorech a jednak jako hospodáře ve zbylých statcích a chalupách. Protože rezervy lidské pracovní síly byly nevyčerpatelné a mocenská situace příznivá, uskutečnil kardinál Harrach třetí velkou proměnu Stěžer tím, že provedl dalekosáhlé přeměny stěžerského katastru a změnil zcela rozdělení půdního fondu Stěžer.

Habsburský feudální stát nedovoloval, aby feudální majitelé panství zvětšovaly své dvory o půdu dočasně pustých selských statků, z toho prostého důvodu, že státní pokladna tím ztrácela poplatníky. Pokud se tak již stalo, nutil státní daňový aparát feudály, aby z takové půdy zrušených poddanských usedlostí platili daně vypisované jinak jen na půdu selskou. Mocný kardinál Harrach ovšem těchto zákonů a zákazů nedbal a k oběma panským dvorům připojil pole svobodného dvora čertorejského, pole mezitím koupeného statku výrovského a dalších pustých statků. Aby ani v budoucnu jeho svévolné jednání nebylo možno odhalit, usadil ve vsi ta-

kovy počet poddanských chalupnických rodin, aby jejich počet souhlasil s počtem poddanských rodin zaregistrovaných v daňových soupisech předválečných, kdy v obou dílech bratří Pravětických bylo zdaňováno 17 poddaných. Že čtyři sedláci, krčma a 12 chalupníků měli r. 1653 jen pětinu půdy, kterou drželo jejich 17 předchůdců r. 1618, bylo rafinovaně zamlčeno. Rafinovaný daňový podvod s půdou stěžerských poddaných byl jen malým přívažkem velké obohacovací akce majitele stěžerského velkostatku před r. 1653 a doprovodným jevem třetí velké proměny Stěžer.

Od r. 1653 měli Harrachové ve stěžerském katastru zcela volnou ruku, získali ke svým oběma dvorům přes 150 hektarů nové půdy a provedli bezohledně uvnitř katastru rozsáhlé směny půdy tak, že ke dvorům si ponechali polovici katastru východně cesty od zámku k Hříbsku a jen horší pole ve zbylé polovici katastru zůstala 17 poddanským usedlostem. Nic by bývalo nezabránilo hraběti Harrachovi, aby ke svým oběma dvorům nepřipojil ještě větší část selských a chalupnických polí či dokonce celý katastr, ale panské dvory by pak musely být vybaveny větším počtem čeledí a musely by se obejít bez robotní práce poddaných sedláků a chalupníků ▶

Soupis stěžerských poddaných r. 1653 a jejich dávky

jméno	plat o sv. Jiří a Havlu (grošů)	plat místo dávky plece (grošů)	dávky obilí (korců)	dávky vajec (kusů)	počet koní	počet dojnic a jalovic
Jan Janda sedlák	80	8	1½	30	3	2 2
Jan Bendl	120	10	2	60	2	2 2
Jan Forbelský	60	10	1	45	2	2 1
Matěj Polický	60	10	1	40	2	2 1
Jiří Ulrych krčmář	24			1		1 1
Jiří Ryšánek chalupník	10	10		1		
Václav Vančura	10	10	1			
Jiří Blažek	10	10	1	1		
Jindřich Hrubý	12	12	1	1		
Jan Kněžák	10	10	1	1		
Jiří Colloredo	10	10	1	1		
Jan Pečenka	14	14	1	1		
Martin Kovanda	10	10	1	1		
Kryštof Štakora	14	14	1	1		
Adam Nosek	12	12	1	1		
Jan Tyč-řezník	7	7				
Jan Matějkův kovář	20	20				

a finanční náklady by vzrostly. Tím, že se Harrachové spokojili s vytlačným zbytkem stěžerských sedláků a chalupníků do méně úrodné části katastru, zajistili si na celá dvě staletí laciné robotní síly pro panská pole. Stěžery měly r. 1653 celkem 4 selské usedlosti, krčmu, 10 chalupnických usedlostí postavených v místech bývalých zrušených selských statků, chalupu řezníka, chalupu kováře, 4 další pusté statky a 1 pustou chalupu, panský mlýn, budovy svobodného dvora čertorejského a chalupu pronajímanou panskému židovi.

Pět let po skončení třicetileté války byly Stěžery tedy opět živým sídlem. Velká proměna tkvěla v tom, že se staly sídlem převážně chalupnickým, takže v celé obci bylo jen 10 koní, 19 dojných krav, 15 jalovic a 4 kusy vepřového. Při tomto stavu však nezůstalo. Již r. 1659 byl počet chalupníků rozšířen o další tři, když byly rozděleny budovy čertorejského dvora, na chalupu byla změněna budova nevyhovujícího panského mlýna a ještě r. 1665 byla osazena poslední pustá chalupa. K další závažné změně došlo ještě r. 1663. Byly osazeny čtyři dosud pusté statky a dva další statky vznikly z dosavadních chalup tím, že vrchnost k nim připojila část svých polí dotud obdělávaných k dvoru u zámku, který současně zrušila, a zbytek polí převedla k dolnímu dvoru nebo jimi doplnila nedostatečné výměry čtyř nově osazených statků. Ani potom nepřestalo další doplňování mezer v půdorysu stěžerské obce. R. 1680 a v následujících pěti letech se staví další čtyři chalupy a nová krčma, pro které vrchnost zabrala stavební místa na stěžerské návsi. Zvláště stavba nové panské krčmy na místě hostince u Michálek a zrušení dosavadní staré krčmy u nejstaršího vjezdu do Stěžer od Hradce Králové za dvorem nejjasněji dokazují naprostou konsolidaci hospodářských poměrů feudálního majitele stěžerského velkostatku.

Za necelých 30 let po skončení pustošivé třicetileté války stačilo původně 14 poddanských rodin a pak dalších 15 rodin těžkou prací a hlavně bezplatnou robotou uvést panské hospodářství hraběte Harracha do stavu, v jakém nikdy předtím nebylo. Násilím i pod vidinou lepšího hospodářského zajištění byly ve Stěžerách usazeny četné rodiny z Jilemnicka; Ulrychové, Hilšrové, Klazarové, Grégrové, Noskové, Podrazilové, Honcové a jiní a zaplnili během jediné generace poloprazdné Stěžery. Konečně také stoupla poptávka po zemědělských výrobcích, hlavně obilí a mase, a skončila cenová krize trvající od konce války r. 1648 jako nezbytný doprovod katastrofálního stavu obyvatelstva měst a celých Čech.

OSMÝ LIST. O Stěžerách na konci doby feudální a o významu velkostatku Stěžery.

Prosperita a blahobyt feudálního velkostatku se projevovaly vždy stejně bohatým a přepychovým životem majitele a jeho stavbami nových zám-

ků a paláců. Ani majitelé Stěžer, rakouští Harrachové, netvořili výjimku. Daleko největší část prostředků, které Harrachům vyneslo pěstování obilí, chov dobytka, chov ovcí a výroba piva, odplývala celých 300 let ze Stěžer do Vídně, kde Harrachové sídlili. Jen nevelké částky zůstaly v Čechách a byly určeny na zakoupení dalších statků pro zvětšení stěžerského velkostatku, který si Harrachové vyhlédli za východisko a základnu druhého českého velkostatkového komplexu vedle Jilemnice. Do r. 1664 byly ke Stěžerům přikoupeny dvě sousední vesnice Hříbsko a Těchlovice, ale další územní vývoj byl úspěšný jen v oblasti západně od Stěžer, kde byl koupen před r. 1676 Radostov a r. 1704 Boharyně a Homyle. Na získání území z panství Hradce Králové na východě od Stěžer nebo z přímského panství hradeckých jezuitů na severu či z dalších sousedících panství Sadové, Libčany či dokonce Pardubic nebylo po celé 18. století pomyšlení a jen r. 1753 koupili Harrachové izolovaný vladýcký statek Radikovice a připojili ho ke Stěžerám.

Stěžerský zámek se stal správním centrem pro značné území, sídlil v něm trvale purkrabí a obroční písař s dalším úředníky a teprve koncem 18. století byl počet úředníků zvětšen, protože přes intenzivní růst stěžerské panství nedosáhlo takového rozsahu, aby mělo vlastního hejtmána či později ředitele.

Těsně před koncem feudálního období získali Harrachové rozsáhlý šafgočovský soubor velkostatků Nechanice s Kunčicemi a Sadovou a přenesli r. 1832 do Sadové i správu svých hradeckých velkostatků. Stěžery tak ztratily vedoucí význam, zvláště když se cílevědomému úsilí Harrachů podařilo doplnit souvislý komplex velkostatků r. 1868 o Tuchlovice, r. 1879 o Přím a r. 1891 o Libčany a když si v něm postavili moderní honosný zámek v Hrádku u Nechanic.

Z tohoto pozvolného, ale úspěšného růstu stěžerského panství měli stěžerští poddaní jen takový užitek, že velkostatku přibýly pracovní síly a že se tak ulevilo přetíženým nepočetným stěžerským robotníkům, kteří před přikoupením poddaných robotníků v Hříbsku a Těchlovicích museli stěžerské panské pole obdělávat sami. Byl to pramalý zisk v poměru k hodnotám, které stěžerští poddaní hřabatům Harrachům vytvořili za posledních 200 let trvání roboty a feudálního společenského řádu. Stěžerský velkostatek prošel po r. 1848 dobře kritickým obdobím a byl reorganizován na prosperující kapitalistický podnik, takže mu vedoucí úloha v zemědělské výrobě ještě na řadu desetiletí zůstala. Dobrá správní i výrobní tradice pak spolu s okamžitou situací po přestěhování vrchní správy velkostatku ze stěžerského zámku do Sadové a pak do Hrádku umožnily zřízení hospodářské školy ve Stěžerách.

Velká encyklopedie měst a obcí ČR

V roce 1997 vydal autor publikaci pod názvem Česká republika v symbolech, znacích a erbech poslední dekády 20. století první novodobé České státnosti měst a obcí, která byla víceméně prostou reedicí Čarkovy knihy Městské znaky v českých zemích z roku 1985. Tehdy si Augustin připsal autorství původního, zcela necitlivě „osekaného“ Čarkova textu zbaveného nejcennějších, odborně podstatných a důležitých pasáží s doklady užití znaku, odkazy na literaturu a na vyobrazení v ní. Stejně tak si tehdy připsal autorství 958 kreseb s Čarkem spolupracujícího ilustrátora Stanislava Valáška. V odborných kruzích byla reedice přijata vlažně a bez zvláštního ohlasu, protože v minulosti kritizovaný Čarek nebyl v žádném ohledu překonán. Navíc „Augustinův Čarek“ prodáváný za téměř Kč 700,- nemohl cenou konkurovat skutečnému Čarkovi, který byl v té době (1997) k dostání za pouhých Kč 50,-. Byla promarněna velká šance vykonat něco podstatného pro českou komunální heraldiku. Ukázalo se také, že autor je prostý laik zjevně postrádající potřebnou odbornou erudici. Proto bylo s napětím očekáváno vydání slibovaného „pokračování“. Bylo očekáváno o to víc, že bylo čím dál tím jasnější, že Augustin bude na hodně dlouhou dobu jediným, kdo je ochoten

a schopen něco takového vydat. A to díky nezájmu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR zasloužit se o vydání fundované publikace o nových městských a obecních symbolech vlastním nákladem, pod vlastní „hlavičkou“, na základě vlastních archivních zdrojů, za odborného dohledu „vlastních“ členů Podvýboru pro heraldiku a vexilologii téže sněmovny a spolupráce praktikujících heraldiků, nové obecní a městské znaky navrhuje.

Knihy pod názvem Velká encyklopedie měst a obcí ČR byla vydána v první polovině roku 2001. Na první pohled je zřejmé, že objemná publikace, vážící více jak 3 kg, bude obsahovat mnohem více nových informací než ta předchozí. V úvodu je napsáno, že zde má být 2300 znaků. Je to jedna z prvních mystifikací knihy. Znaků je 1951 a k nim lze připočítat dalších 95 duplicitních a dva znaky státní. Číslo 2300 je pouze zbožným přáním autora, které vychází z obyčejného součtu okolo 900 znaků v Čarkovi plus přibližně 1400 nových městských a obecních znaků udělených předsedkyní České národní rady a předsedy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v letech 1990-2000. Odečtem lze tedy konstatovat, že do úplnosti autorovi v jeho „Velké encyklopedii“ chybí nejméně 500 nových obecních znaků. Takže v úvodu proklamované autorovo tvrzení, že publikace byla značně rozšířena, aby zachycovala současný stav co nejvěrněji a zároveň byl původně ohlášený termín vydání odložen kvůli zapracování

vání znaků schválených parlamentním podvýborem do konce roku 2000, je druhou mystifikací. Soubor prezentovaných městských a obecních znaků není úplný, ale to autor nikde nesděljuje. Zřejmý fakt neúplnosti prezentovaných znaků výrazně snižuje vypovídací hodnotu „Velké encyklopedie“. Recenzent také zjistil absenci některých historických městských znaků, které byly z kompendia vyloučeny již v roce 1997. Šlo především o ta města, která zanikla v důsledku důlní činnosti nebo byla integrována většími aglomeracemi. Je otázkou, zda ztráta povědomí o těchto znacích není pro českou komunální heraldiku újmou.

Po zběžném prolistování lze říci, že nová publikace se koncepcí a grafickou úpravou příliš neliší od předchozího vydání, kde byla opakována koncepce vymyšlená pro „Čarka“. Po kapitole nadepsané Úvod (upravený text z r. 1997) následuje kapitola Prezident, parlament a vláda České republiky se seznamy představitelů státu, počínaje Sámem a konče Václavem Havlem, a seznamem předsedů vlád. Ani tentokrát si autor neodpustil stručný životopis prezidentův a seznam jeho divadelních her a vydaných knih, ačkoliv to recenzent má, stejně jako v roce 1997, za zbytečné v publikaci tohoto typu. U osoby prezidenta je novým seznamem držení řádů a vyznamenání. Následují další seznamy počínaje senátory a poslanci, přes ministry, představitele státních, vládních a nevládních úřadů

a institucí, bank až po představitele krajských a okresních úřadů.

Na straně 17 začínají abecedně seřazené kapitoly pojednávající o jednotlivých obcích s jednotnou strukturou hesla: jméno, okres, kraj, německé jméno (pokud se užívalo), stručná historie, popis znaku, pamětihodnosti, současnost, osobnosti, významné firmy. Recenzent v záhlaví hesla citelně postrádá rozlišení zda je pojednáváno o městě nebo o obci. Pro jednotlivé kapitoly byly využívány doslovné pasáže uvedené již v roce 1985 Čarkem, jinde jsou texty nově zpracované. Jako zdroj zřejmě posloužily městské a obecní úřady, které poskytovaly autorovi informace v papírové i v elektronické podobě. Jak je patrné, nejsou všechna hesla srovnatelná co do šíře obsahu. Pokud jsou popisovány pamětihodnosti, pak jsou zcela záměrně vynechány u velkých sídel. Současností je míněn počet obyvatel a jméno starosty, případně seznam městského nebo obecního zastupitelstva. Novou rubrikou jsou Významné firmy uvádějící seznam komerčních subjektů v obci. Tento text zabírá podstatnou část celé publikace a končí na s. 719 seznamem literatury, který je velice nepřesně nadepsán Prameny. Zbývající stránky jsou obrazovou přílohou obsahující kresby znaků měst a obcí. Nikde v publikaci nenajdeme vysvětlení, proč nejsou vedle znaků vyobrazeny také městské a obecní prapory jako druhý nejpodstatnější komunální symbol, v posledních letech obvykle udělovaný společně se znakem.

Vraťme se znovu na počátek knihy. V obrazové příloze byly recenzentem rozeznány kresby znaků měst a obcí nakreslené například Stanislavem Valáškem, Jiřím Loudou, Miroslavem Pavlů, Janem Tejkalem, Zdiradem Čechem, Janem Čákou, Petrem Tybitanclem, Michalem Fialou, Zdeňkem Velebným, Pavlem Vrbou, Jaroslavem Vernerem, Jindřichem Fajtem, Janem Pelantem, Lubomírem Zemanem a dalšími včetně recenzenta. Nikde není uvedeno, že by právě oni byli autory uvedených kreseb. Jako ilustrátoři jsou v tiráži jmenováni Peter Makarius, Václav Hruža a Jan Věchet. Copyright k ilustracím (resp. označení vlastníka autorských práv k nim) je uveden na jméno Josef Augustin. Tomu lze jen obtížně porozumět a recenzent to označuje za další mystifikaci. Na konci úvodu je seznam osob, které se zasloužily o vydání Augustinovy knihy, a začíná poděkováním zejména heraldikům, kteří se „zasloužili o znaky“. Následuje čtyřicet čtyři jmen „zasloužilců“. Autor neváhal uvést i jména Bohumír Lifka, Karel Liška a Zdeněk M. Zenger, kteří se nemohli podílet na vydání recenzované publikace, neb již dlouhá léta nejsou mezi živými a v době, kdy žili, neměl sám autor o svých záměrech v roce 2001 ani ponětí (opět mystifikace). Je zde vyjmenován téměř celý Podvýbor pro heraldiku a vexilologii PSPČR a autor předkládá k věření, že se o vydání knihy zasloužili i oni (mystifikace). Lze konstatovat, že celá řada jmen velmi

vážených osob, vědeckých pracovníků, univerzitních profesorů, pracovníků seriózních ústavů a fundovaných odborníků má plnit funkci jakési garance za obsah publikace. Byli zneužiti a jsou pomyslnými „živými štíty“. „Mouřenínem“ se stal také recenzent i přes výslovný písemný zákaz adresovaný autorovi.

Co recenzenta doslova udeřilo do očí byla duplicita některých znaků v obrazové příloze. Autor v úvodu tuto podivnost vysvětluje tak: „...byly využity připomínky heraldiků a představitelů měst a obcí k vydání z roku 1996 (správně 1997 !!!). Ve sporných případech byla dána přednost podobě znaku, kterou město či obec skutečně využívá. Tam, kde znak neodpovídal pramenům či byl rozpor v heraldické podobě, zařazujeme znaky oba“. V praxi to vypadá takto: kresba znaku obce Abertamy okr. Karlovy Vary (s. 724) nakreslená Stanislavem Valáškem je doprovázená v popisce textem „zpracování podle obce“ a vedle toho je kresba znaku stejné obce nakreslená Lubomírem Zemanem s textem „heraldické zpracování“. Rozdílnost znaků spočívá v tom, že v prvním případě jsou topírka hornických kladívek zlatá a ve druhém přirozená. Lze mít za to, že autor považuje znak označený „heraldické zpracování“ za správný a ten, který je označen „zpracování podle obce“ za chybný. Měla být použita pouze jedna z variant. Recenzent si klade zcela logickou otázku - kdo je zde garantem správnosti, či chybnosti znaku? Je to sám autor Josef

Augustin, či v tiráži uvedený lektor Lubomír Zeman? Autor zřejmě bláhově věří, že pro uživatele jeho knihy z řad laické veřejnosti bude uvedená popiska „heraldické zpracování“ dostatečnou garancí správnosti. Recenzent tvrdí, že jde ze strany autora o svévoli nejhrubšího zrna. Buď je to tak a nebo onak a pokud je to „nebo onak“, pak to musí být řádně vysvětleno, odborně vyloženo a verifikovatelně doloženo, aby bylo zřejmé kde je pravda - jinak je to opět mystifikace. A to je, protože v textové části není ani jedno vysvětlující slovíčko o této ekvilibristice s vyobrazeními znaků. Recenzent tvrdí, že nemohou existovat dvě kategorie městských znaků označené „podle obce“ a „heraldicky zpracované“ a ty autorem zcela záměrně postavené do „kontrapozice“, která má vyvolat dojem seriózního přístupu k „problematické“.

Na jiných příkladech výše uvedeného přístupu a vytváření dvou kategorií znaků lze dokumentovat dilentství autora, či jeho konzultanta-lektora a zároveň absenci koncepce. U Andělské Hory je za špatný znak považována verze Čarkova (Valášek) a za správnou ta, kterou do publikace Jana Pelanta Znaky a pečeti západočeských měst a městeček nakreslil Karel Liška. Rozhodnout o správnosti, či nesprávnosti podoby znaku nelze na základě zcela rozdílných závěrů prezentovaných v uvedených knihách, ale na základě řádného studia a kritického hodnocení získaných faktů. U Blšan, Bojkovic, Bořetic, Brumovic, Černovic atd. byl

tvář štítu důvodem k vyobrazení varianty označené „heraldické zpracování“. To dokazuje, že autor a jeho lektor patří do kategorie laiků. Nevědí, že tvář štítu není nositelem heraldické informace a nemůže způsobovat jinost znaku. Čili zde stačilo pouze přemístit figury znaku do štítu s půlkulatou patou a onen znak ve tvarovaném štítu prostě v publikaci neuplatnit a „problém“ byl vyřešen. Na stejném principu byl „zdvojen“ i znak obce Dolní Dvůr, ale neuplatněna zásada, že štítek ve znaku respektuje tvar hlavního štítu. U Hodonína byl znak přepracován pro užití ozdobného secesního rámce, ale jinde byly takové rámce ponechány (Dašice, Heřmanův Městec, Chodov), ačkoliv nejsou integrující součástí znaku ve smyslu povinnosti hlásit. Znak Nejdku byl přepracován, aniž by bylo vůbec zřejmé proč a bylo ponecháno i secesní rámování, které jinde bylo důvodem k přepracování. „Heraldicky zpracovaný“ znak Mnichovic byl, stejně jako v roce 1997, položen na zelený štít, i když už v Čarkovi je jasně vysvětleno, že pro tuto barvu není žádné historické opory a její užívání je výsledkem místního laického hodnocení udělení práva pečeti zeleným voskem. Jiné znaky byly překresleny zcela odůvodněně - např. nehezka kresba znaku města Jílové u Prahy, či podivná kresba znaku Hory Sv. Šebestiána. Pro recenzenta je neradostné zjištění nízké úrovně povědomí o heraldice v prostředí městských a obecních samospráv. Je takové proto, že po

mnoho a mnoho let není nijak účinně kultivováno.

Do znakové přílohy byly zařazeny znaky neoficiální, nikým neschválené a neudělené. Například černobílý znak obce Čišovice, který existuje i barevný; znak města Harrachova v poněkud podivné podobě, vzniklý na počátku devadesátých let, který neprošel schvalovacím řízením v podvýboru pro heraldiku pro shodnost se znakem Harrachů. Stejně tak neprošel schvalovacím řízením zde publikovaný návrh znaku města Pec pod Sněžkou. Recenzent se přimlouvá za to, aby do kompendií nebyly přijímány znaky neoficiální. Má to svůj dobrý a pro „zdraví“ české komunální heraldiky podstatný důvod.

Znaky v obrazové příloze pocházejí od různých kreslířů a byly Augustinovi poskytnuty městy a obcemi ve víře, že přispívají dobré věci. Při pozorném prohlédnutí lze zjistit, že Augustinem, resp. jeho „ilustrátory“ byly prováděny počítačové úpravy kreseb znaků. Byly měněny tvary figur, odstraňovány „chlupy“ z hřív lvů, barevné plochy byly „vylévány kbelíky barvy“ tak, aby byly potlačeny některé detaily, byly obarvovány jinak černé vnitřní a obrysové linie figur atp. Tyto neoprávněné zásahy do kreseb znaků chráněných autorským zákonem měly jediný důvod, pokusit se obejít tento zákon a neposkytnout autorům použitých kreseb znaků odměnu podle práva. Augustin v této úporné snaze eliminovat oprávněný nárok autorů kreseb znaků na honorář šel tak daleko, že za-

čal znaky svévolně měnit. Tak ve znaku obce Zápy byly obarveny jinak černé horní poloviny habsburských gryfů na zlatou. Tím byl znak natolik změněn, že již neodpovídal podobě oficiálně schváleného a předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR uděleného obecního znaku. Takto projevená svévole je důkazem autorova vztahu k heraldice, k městům a obcím jako nezištným poskytovatelům informací a uživatelům oněch znaků, k autorům kreseb těchto znaků, kteří jsou nuceni přihlížet jak je jejich práce przněna, znehodnocována a vůbec kažena, ke čtenářům, kteří bláhově věří, že kupují hodnotnou a užitečnou věc, ke schvalovatelům návrhů znaků a také k jejich udělovateli, kteří netuší, že může existovat někdo, kdo bude znevažovat jejich činnost a výkon úřadu. Této kritice se lze vyhnout tím, že si Augustin nakreslí všechny znaky sám.

Recenzent rezignoval na to, aby činil například rozbor faktografie v historiích obcí a měst, rozbor uváděných textů popisů znaků, aby poukazoval na pravopisné chyby, aby se zabýval zkomolenými jmény, neoprávněným přiřazováním akademických titulů k některým jménům atd. Recenzent se také nemůže zbavit dojmu, že smyslem vydání knihy nejsou symboly měst a obcí, ale různé seznamy. A to seznamy konkrétních, plnými jmény uvedených lidí. Autor je doslova postižen „seznamománií“. Dle recenzenta jsou seznamy hlavním vydavatelským záměrem, protože za každým uvedeným jménem exi-

stuje potenciální kupec jinak málo užitečné publikace, která není ani encyklopedií (sám autor ji nazývá „jakousi encyklopedií“), ani kritickou heraldickou publikací. Mít heraldiku za životní lásku, jak je o autorovi v biografickém sloupečku na zadní záložce psáno, nemůže nijak osvědčovat autorovu kvalifikaci pro heraldiku jako vědní obor. Na rok 2005 je autorem ohlášeno další „pokračování“. Recenzent je na rozpacích vyslovit tomuto záměru přání úspěchu, neboť po dvou pokusech je zřejmé, že lepší to asi nebude a že si to recenzent bude muset zase koupit nikoliv pro obsah, ale z profesní povinnosti.

Stanislav Kasík

Josef Augustin, Velká encyklopedie

měst a obcí ČR, Sokolov 2001

Vydal Arbor Sokolov a. s. ve spolupráci s Knižním klubem - Euromedia Group k. s., Praha,

váz., 992 stran, náklad 7 500 ks,

cena 1499 Kč.

Heraldické památky regionu Teplice

Díky kvalitnímu papíru a barevným fotografiím je recenzovaná publikace na první pohled sličným dílkem. Recenzent velice oceňuje kvalitu většiny fotografií.

Druhý pohled na tutéž publikaci je již méně chválný.

Podle názvu Heraldické památky regionu Teplice by bylo možné očekávat studii zabývající se heraldickými památkami jako kategorií, kterou lze poměrně přesně definovat. Obsah recenzované publikace však takový není. Autor do soupisu zahrnul i položky, které heraldickými památkami nejsou. A to na první pohled. Lze připustit, že například náhrobníky, epitafy, pamětní desky, památníky jsou i bez znaků zdrojem důležitých informací, které jsou využitelné například genealogicky, biograficky, obecně vlastivědně apod. Recenzent dokáže pochopit autorovu snahu o zachování paměti o takových objektech, ale domnívá se, že pak by bylo nutné nazvat publikaci jinak, nebo v úvodu autorovy pohnutky k zařazení neheraldických památek mezi heraldické vysvětlit.

Pojem „regionu Teplice“ uvedený v názvu publikace není autorem definován a lze se jen dohadovat, že se možná chtěl vyhnout pojmenování „teplický okres“, které v blízké budoucnosti bude pravděpodobně anachronismem. Možné vysvětlení je snad obsaženo v úvodu publikace kde autor vysvětluje, že ve třech případech byly lokalitami Mariánské Radčice, Lom u Mostu (okr. Most) a Roudníky (okr. Ústí nad Labem) překročeny hranice stávajícího teplického okresu. V případě prvních dvou je zařazení do soupisu heraldických památek regionu Teplice vysvětleno tím, že jsou příslušné

k osekému klášteru (historicky příslušné? - autorem nebyl užít minulý čas) a ve třetím, že v kostele v Roudníkách je zajímavá heraldická památka. Recenzent se domnívá, že tyto „přesahy“ jsou neodůvodněné. Pokud by bylo připuštěno, že soupis bude obsahovat i ty heraldické památky, které jsou v obcích kdysi příslušných k jakémukoliv subjektu, pak by bylo nutné učinit ohledání ve všech těchto subjekty (zde osekým klášterem) historicky vlastněných lokalitách a to je absurdní. Stejně tak motivace „zajímavou“ heraldickou památkou v těsném sousedství hranic okresu je nekonceptním rozšířením soupisu, umožňující posouvat zájem autora kamkoliv. Lze se domnívat, že soupisy budou učiněny i v okresech Most a Ústí nad Labem, a není proto nezbytně nutné vnášet do stávajícího soupisu informace potenciálně duplicitní a nakonec i matoucí.

Zvolená koncepce publikace způsobuje čtenáři potíže v orientaci a ten teprve na „druhý pokus“ zjistí, že jednotlivé lokality nejsou řazeny podle abecedy jako celek, ale existují podskupiny města a obce, které teprve mají abecední pořadí a dokonce k některým obcím jsou v abecedním pořádku přiřazeny jejich části (vsi) podle současného správního uspořádání. Publikace je nepřehledná. Podobně nekonceptně je vypracována struktura hesel.

Již u první lokalitě soupisu, kterou je město Bílina (s. 11), je vše zahájeno heslem „Městský znak“. Re-

centent očekával, že budou popisovány heraldické památky s městským znakem v přehledném a jednotně strukturovaném pojednání - co znak, to jednotlivé heslo s přesnou lokalizací a dostatečným popisem památky. Nic takového - je pouze uvedeno, že znak města je na radnici, na kašně na náměstí, na dvou domech označených popisnými čísly a zbývající jsou „definovány“ obratem „...a na dalších stavbách“. Takto je autorem vnímána kompletnost soupisu i v jiných případech - viz Krupka (s. 51), Teplice (s. 79). Autor také uvádí městské a obecní znaky formou popsání jejich stručné historie doprovázené heraldickým popisem i v těch případech, kdy není v dalším textu žádná zmínka o existenci heraldické památky tohoto druhu (Dubí, s. 27; Duchcov, s. 37; Osek, s. 69; Šanov, Trnovany, s. 101; Hrob, s. 116; Lom, s. 135; Mikulov, s. 139). Naopak pouští se do polemických statí. Například u Duchcova je vyobrazení kresby městského znaku se lvem otočeným doleva a s autorovou subjektivní poznámkou: „Podle znakového privilegia je lev obrácený vpravo, ale vžitě je jeho otočení vlevo“. Tomu lze oponovat. Město Duchcov k užívání městského znaku v podobě, kdy je lev otočen vpravo, přikročilo vyhláškou vydanou 20. 5. 1997. Jde o podobu správnou a historicky doložitelnou. Pokud chce autor komentovat správnost či nesprávnost znaku, měl tak činit i tam, kde je zjevné, že vyobrazení znaku je nesprávné - například zcela chybně čerstvě poly-

chromované knížecí znaky Lobkoviců v Bílině-Kyselce, či znak Sasko-Lauenburský na mříži Zákupské kaple v ambitu při mariánském kostele v Bohosudově.

Autor na sebe vzal nelehký úkol, když se pokusil evidovat heraldické památky rodové, komunální, a církevní. A to „všeho druhu“, jak je patrné z obsahu publikace - kamenné, dřevěné, kovové, tesané, řezané, kované, lité, malované, a ty jako součásti architektur, funerálních objektů, památníků, ale také vitráží a knižních iluminací. Lze vyslovit pochybnost zda se mu to v případě iluminací podařilo bezezbytku. Byly excerptovány pouze teplické kancionály, jak autor píše v úvodu. Je tedy zřejmé, že například oseká klášterní knihovna zůstala neprobádána. Zjevná nekompletnost je pro soupis vážnou újmou. V této souvislosti lze zmínit ojedinělé zařazení erbovní listiny pro Hanuše Gramosera z roku 1549, z fondu Státního okresního archivu v Teplicích. Ke kompletnosti informace citelně chybí doslovný přepis listiny, detailní fotografie miniatury erbu a místo uložení s archivní signaturou. Velice nekonceptně působí zařazení dvou grafických listů se znakem knížete de Ligne z expozice teplického muzea (s. 81). Pokud je tak činěno, pak měly být shodně zdokumentovány všechny grafické listy s vyobrazeními rodových erbů a znaků, které jsou v „regionu Teplice“ dostupné.

Recenzent považuje za zcela mimořádně nešťastné zařazení neofici-

álních, nikým neschválených a nedělených novodobých obecních znaků Modlan, Novosedlic a Proboštova. Ty vznikly v průběhu devadesátých let 20. století. Autorem byly zcela nekriticky přijaty do soupisu, i když opět nejde o heraldické památky. Lze-li umístění keramického novosedlického znaku z konce 90. let 20. století na nároží budovy obecního úřadu považovat za heraldickou památku, je otázkou. V publikaci jsou zveřejněny další novodobé znaky obcí teplického okresu, tentokrát řádně udělené - Jeníkov, Košťany, Světec a Zabuřany, ale s podivem nikoliv již stejně tak udělené znaky obcí Bystřany a Hostomice. Ke kompletnosti chybí i znak obce Háj u Duchcova, ve stříbrném štítě, na zeleném návrší stojící červený kohout se zlatou zbrojí, který byl udělen hájské rychtě císařským palatinem Christianem Theodorem Schosserem z Emblebeny a Friedhelmu 16. 7. 1633. Neoficiální znak Modlan a udělený znak Zabuřan jsou doplněny nesmyslnými tzv. „velkými“ obecními znaky, které nemají žádnou oporu v systému české komunální symboliky. Recenzent vyčítá autorovi neschopnost rozeznat škodlivost zveřejňování uvedených heraldických kreací, které poškozují laický pohled na českou komunální heraldiku. Přitom k tomuto kroku nebyl ničím nucen a zveřejnění je evidentně nad rámec publikace.

Důsledkem nekonceptnosti struktury popisů jednotlivých lokalit je např. u Bíliny (s. 11) zařazení he-

sel „Lobkovicové“ a „Knížecí erb z roku 1651“. Jde o soupis heraldických památek a heslo Lobkovicové nepopisuje nic takového, stejně tak heslo o znaku nemá vztah k žádné konkrétní heraldické památce. Genealogické exkursy užité i na jiných místech by jistě našly uplatnění jako příloha publikace na jejím závěru. Autor si toho byl zřejmě vědom a tak v úvodu vysvětluje, že „rod a erb tvoří jeden celek...z tohoto důvodu popis erbů doprovází i základní informace o daném rodu“. Není však vysvětleno proč je do textu neorganicky vložena pasáž literárně popisující rodový erb a tvářící se jako položka soupisu.

V publikaci lze zaznamenat značnou nejednotnost v pojmenování jedné a téže věci - např. hrob, náhrobek, náhrobník (s. 29 v hesle - náhrobník, popiska k vyobrazení téhož - epitaf), figurální náhrobek (s. 19, č. 6 užít termín poprvé a u č. 5, který je také figurální, toto označení není), erbovní náhrobek (lépe znakový), dětský náhrobník (nemůže být termínem, pak by musely existovat náhrobníky mužské, ženské, stařecké, chlapecké, dívčí atd.). Jinde je použit zcela nepřesný termín - kartuš s knížecím erbem (s. 17), jde o alianční znak položený na knížecí plášť.

Publikaci lze vyčítat i nedokonalost přepisu nápisných textů. Pomineme užité typograficky nevhodného fontu a jeho šedivé zbarvení, které do jisté míry může vyvolat zavádějící představu o tom, že tak to vypadá „v reálu“. Z přepisu textu není vůbec zřejmé ukončení jednotlivých řádků

originálního nápisu. Není uváděn počet řádků. U funerálních objektů postrádáme poukázání na vedení textu a jeho umístění. Uvedený soupis nemůže být očekávanou pomůckou pro budoucí zpracování nápisných textů epigrafiky. Jistě nebylo možné očekávat, že nápisné texty budou autorem interpretovány kriticky včetně poznámkového aparátu, přesto bylo možné využít alespoň základních epigrafických pravidel a zásad - například oddělování jednotlivých řádků nápisu obvyklou značkou.

Je-li hlavním předmětem publikace heraldika, pak by bylo velice vhodné, aby autor používal korektních odborných termínů při popisování znaků. Styl a jazyk popisů není jednotný. Viz „Náhrobník Franka ze Seifisdorfu“ (s. 15) a popis erbů (recenzent uvádí včetně použitých závorek): „v polceném štítu tři půlměsíce (dva rohy ven, spodní rohy vzhůru)“; korektní popis zní: v polceném štítě tři půlměsíce, dorůstající a ubývající nad stoupajícím. V litoměřickém městském znaku zde vyobrazeném (s. 61) není stříbrná hradba s otevřenou zlatou bránou, ale proražená černá brána se zlatými otevřenými vraty. Autor opakovaně nazývá heraldickou figuru hrot špicí (s. 46 a 47) a pak také plášť je pláštíkem, vrch, či návrší je vršíkem, merka je markou, hvězdy v heraldice nemají cípy, ale hroty. Erb Salm (s. 84) je ve skutečnosti erbem rodu Salm-Reifferscheidt.

Recenzent považuje za neodpusitelné, že autor není důsledný v popisování heraldických památek, kvů-

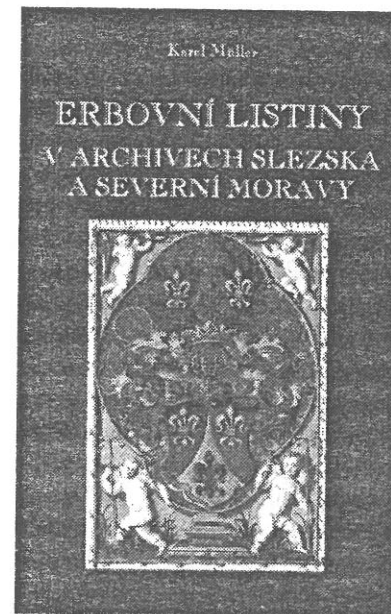
li kterým je publikace vydávána. Již jsem zmínil poněkud zvláštní postup u popisování zachovaných vyobrazení městských znaků, když mnohé jsou odbyty konstatováním, že jsou ještě na dalších budovách. Stejně laxně si autor počíná i v případě jiných heraldických památek - např. Duchcov (s. 37), „Zámek“, „kartuše s valdštejnským erbem“, kde je dodáno „jedna obdobná kartuš je umístěna v parku v nové budově s Reinerovou freskou“. Podobně v hesle „Erb Jana Bedřicha z Valdštejna“ jsou zaznamenány dvě zcela odlišně pojeté heraldické památky (viz fotografie). Nebo při popisu památek ve sbírkách teplického a duchcovského muzea je větší množství jednotlivostí shrnuto pod jediný nadpis. Zde není vůbec zřejmé jak památky vypadají. Tím je vlastně popřen smysl vydání publikace. Základní zásadou soupisu musí být - každá heraldická památka je jednou položkou soupisu. Autor s tímto faktem nakládá svévolně.

Na závěr lze konstatovat, že spíše než o „soupis heraldických památek“ jde o beletristické zpracování tématu „Heraldika v regionu Teplice“.

Stanislav Kasík

Ferdinand Maděra, Heraldické památky regionu Teplice, Teplice 2001

Vydalo Regionální muzeum v Tepličích v ediční řadě Monografické studie RMT, svazek 35, za finanční podpory Evropské unie - programu CBC Phare, brož., 168 stran, náklad: 1 300 výtisků v českém jazyce, 700 výtisků v německém jazyce, cena 99 Kč.

Erbovní listiny v archivech Slezska a severní Moravy

Bádání o erbovních listinách se v Česku dočkalo v posledních letech několika významných publikací. Kromě studií o jednotlivých i celkovém fenoménu byly vydány dvě obsáhlé a výpravné knihy z pražských fondů. Erbovní listiny Archivu hlavního města Prahy (1997, autoři: Michal Fiala, Jakub Hrdlička a Jan Županič) a Erbovní

listiny Archivu Národního muzea (2001, Michal Fiala, předmluva Tomáš Krejčík) zpřístupňují celkem 344 erbovních listin. Další 89 listin přináší kniha Karla Müllera, pokrývající všechny archivní fondy bývalého Severomoravského kraje. Jedná se vlastně o druhé vydání průkopnického přehledu z roku 1985 (s dodatky z let 1989 a 1992), vydaného jako zvláštní příloha Zpravodaje Klubu genealogů a heraldiků v Ostravě. Nové vydání je rozšířeno oproti tisku z 80. let o několik nově objevených listin (i dvě nobilitační listiny rodu Kleinů, odcizené z archivu v 90. letech 20. století!) a přináší aktualizované údaje o uložení archiválií. Největším přínosem jsou ale kvalitní barevné reprodukce erbovních miniatur, díky nimž bylo možno vypustit jejich slovní popis. Kniha tedy přináší pouze regist listiny a popis znaku, „který pomíjí zbytečné dobové frázevité obraty, ponechává však všechny konkrétní údaje“. (Zmíněné „pražské“ publikace Michala Fialy a spol. citují relevantní části listin v původním znění). Informace o listině jsou u Müllera samozřejmě doplněny formálními údaji a odkazy na literaturu (u šlechty francouzské provenience jistě existuje několik francouzských kompendií, na které by bylo možno odkázat). Bylo vypuštěno sedm erbovních listin uložených v severomoravských muzeích a knihovnách, které původní soupis také obsahoval.

Díky kvalitním reprodukcím

můžeme sledovat vývoj heraldické kultury od 16. do 20. století. A najde jen o stylové proměny ztvárnění znaku, kde by si nový pohled heraldických kompendií zasloužila především „úpadková“ heraldika 18. a počátku 19. století. Toto období je podle publikovaných miniatur nepochybně konzistentnější než následující historizující „krasoznakování“, jež bychom měli vnímat mnohem kritičtěji než dosud – jako období tematicky i stylově skutečně vyprázdňené heraldiky.

Pozornost by si zasloužil výzkum heraldických figur a jejich „morfologie“ z tohoto období. Několik „heraldických kuriozit“, uváděných v heraldických učebnicích, se při srovnání s autentickou heraldikou 17. a 18. století ukazuje jako zavádějící způsob interpretace. V publikovaných miniaturách narážíme na desítky takových „kuriozit“ (viz např. znak pro Matyáše Mayera von Mayersstein: v 1. a 4. poli čtvercového štítu je umístěn gryf, přičemž oba drží jeden kámen položený na místě středního štítku. Toho je dosaženo tak, že gryf v 1. poli stojí na pravé „stěně“ pole, je tedy otočený o 90 stupňů vůči obvyklému postavení figury. Pro studium podobných případů, pro které dnešní heraldická terminologie stěží hledá výrazové prostředky, by originální znění blasonu bylo jistě přínosem).

Obsahy znaků jsou často tvořeny figurami, objevujícími se v heraldice až v 16. století: jezevci, bobři, špačci, straky, pávové. Většina těch-

Mediaevalia Historica Bohemica

to znaků patří úřednické či důstojnické šlechtě, která do veřejného povědomí příliš nepronikla. Její heraldika tedy zůstává poměrně neznámá. Ukazuje se, že naše heraldické vědomí je formováno jakýmsi „nečasovým“ konceptem heraldiky, odvozeným zejména ze znaků staré šlechty. O heraldice v jejích dobových proměnách toho zatím obecně víme jen málo. Zkoumání heraldiky erbovních listin nabízí řadu podnětů i dalším společenským vědám. Na unikátně jednotném proudu písemností (výtvarných děl) můžeme sledovat a srovnávat proměny estetického citění i mentality vůbec.

Doufejme, že Müllerova a další zmiňované publikace se v dostatečném množství dostanou do knihoven badatelských, veřejných i zahraničních. Bylo by škoda, kdyby výsledky badatelského úsilí nemohly být dostatečně využity kvůli malé publicitě či propagaci. V našem oboru se to, bohužel, často stává.

Jiří J. K. Nebeský

*Karel Müller, Erbovní listiny v archivech Slezska a severní Moravy, Opava 2001
Vydali Zemský archiv a Státní okresní archiv Opava, brož., 116 stran, náklad 700 výtisků, cena neuvedena.*

Tradičně kvalitní osmý svazek sborníku Mediaevalia Historica Bohemica, vydávaného Historickým ústavem Akademie věd ČR, přináší tentokrát hned dvě nadmíru zajímavé studie úzce související s geneologií panovnických rodů. Platí to především o krátké, leč hutné stati Zdeňky Hledíkové: Alžběta, dcera Václava III. (s. 43-49). Autorka v ní využívá heuristiky spjaté s přípravou dalšího dílu edice Monumenta Vaticana res gestas Bohemicas illustrantia a cituje papežskou dispens z 9. ledna 1332, v českém prostředí dosud víceméně neznámou, určenou pro jeptišku Alžbětu, dceru zemřelého krále Václava. Povoluje se jí přejít ze zdravotních, jakož i jiných „rozumných“ důvodů od pohledských cisterciáček, kde složila řeholní sliby, do méně přísného pražského kláštera benediktinek u sv. Jiří. Zároveň se odstraňuje překážka nemanželského původu v souvislosti s možností přijetí jakékoli církevní hodnosti včetně abatyše.

Klíčovým místem pro určení Alžbětiny filiace je pasáž, v níž je označena jako dcera krále Václava, v době jejího zplazení ještě svobodného, a nejmenované svobodné matky. Hledíková soudí, že tímto králem byl mnohem spíše Václav III. než jeho otec, její argumentace však vzbuzuje rozpaky. V podstatě je totiž založena na jediném hlavním před-

pokladu - totiž že jako dcera Václava II., narozená ještě před uzavřením jeho sňatku s Gutou Habsburskou, tedy před rokem 1287, by Alžběta „získala dispens z nelegitimity poněkud pozdě, až v 45 letech, a abatyši by se stala dokonce až v 53 letech“. Obojí považuje autorka za „pro Přemyslovnu nepřiměřené“. Na druhou stranu je ovšem třeba si uvědomit, že dispens začala být aktuální teprve ve chvíli, kdy mělo dojít k Alžbětinu přestupu do kláštera jiného řádu. Tento ne zcela obvyklý počín mohl mít a nejspíš skutečně i měl načrtnuté politické konsekvence, nicméně jistě existovaly i listinou zmíněné důvody zdravotní a ty lze mnohem spíše předpokládat právě u ženy již starší.

Alžběta se nakonec do čela pražského svatojiřského kláštera nedostala, stala se však první abatyši kláštera benediktinek v Pustiměři na Moravě, založeného v roce 1340 olomouckým biskupem Janem Volkem, levobočkem Václava II. O rok později se k fundaci přihlásil i markrabě Karel, který ve své listině hovoří o Alžbětě jako o „consanguineam nostram dilectam, dicti domini episcopi germanam“. Termín germana se zpravidla užívá pro sourozence a sama Hledíková v poznámce 20 připouští, že by se „snadněji vysvětlil“, kdyby byla Alžběta dcerou Václava II. Naproti tomu ale jeho interpretaci ve smyslu poněkud vzdálenějšího příbuzenského vztahu (ovšem bližšího než consanguineus) hodnotí jako ne zcela běžnou, nikoli

však vyloučenou. Každopádně se ovšem jeví jako poněkud násilná, její argumentem pouze údajně nemístně pozdní udělení dispensu z nelegitimity. Studii je tak třeba hodnotit jako velmi přínosnou co do doplnění Alžbětiny biografie, k jejímu novému zařazení do přemyslovské genealogie je však třeba přistupovat přinejmenším s pochybnostmi.

Čtenářům Genealogických a heraldických listů je pochopitelně dobře známé jméno slovenského kolegy Jaroslava Perniše, zaměřujícího svoji pozornost na období vlády posledních Anjouovců a především na jejich dynastickou politiku. Jak nepřehlédnutelně napovídá již sám název, nevybočuje z této profilace ani jeho práce *Genéza uhorského nástupnictva v Poľsku jako súčasť dynastickej politiky Anjouovcov* (s. 51-96). Zabývá se tu především politickými souvislostmi, které vedly k samotnému vzniku ideje uherského nástupnictví v piastovském Polsku, na jejich pozadí se přitom nevyhnutelně objevují motivy dynastické. Nejen pro zájemce o karlovské období bude jeho čtivá práce, jen snad trochu moc nafouknutá citací relativně dlouhých pasáží z dostupných prací jiných autorů (J. Spěváček, F. Kavka aj.), nepochybně osvěžující a v mnohém přínosná.

Marek Starý

Mediaevalia Historica Bohemica, sv. 8, Praha 2001
Vydal HÚ AV ČR, brož., 272 stran,
náklad a cena neuvedeny.

Národní muzeum představuje šlechtické almanachy

Šlechtické almanachy 17. – 21. století je název výstavy, která byla koncem února otevřena v Kabinetu knižní kultury v Národním muzeu v Praze. Expozice ukazuje průřez dějinami specifického žánru – ročenek kapesního formátu, ve kterých byla otiskována genealogie panovnických, knížecích, později i hraběcích a rytířských rodin. Almanachy vznikaly ve své době z praktické potřeby rychlé orientace v genealogii šlechty.

Nejstarší dílo, které lze považovat za almanach, je ročenka *Durchlauchtige Welt*, vydávaná od roku 1697 v Hamburku (později v Norimberku), představující evropské i mimoevropské panovnické a knížecí rodiny a jejich znaky. V českých zemích vycházely od 18. století titulární kalendáře ke cti svatého Vojtěcha, doplněné o rodopisy zemské šlechty. Expozice představuje také almanachy francouzské, anglické, švédské, dánské a ruské. Největší proslulosti si ovšem získaly ročenky vydávané nakladatelstvím Justus Perthes v saském městě Gotha. „Gothajské almanachy“ jsou dodnes neocenitelnou pomůckou nejen pro

rodopisce a historiky umění. „Aristokracie zasáhla prakticky do všech vědních oborů, kdokoli se zabývá jakoukoli oblastí lidské činnosti, včetně matematiky, nutně musí narazit na nějaké šlechtické jméno. Chce-li znát přesnější data, zalistuje v almanachu,“ vysvětluje jejich význam autor scénáře výstavy Petr Mašek. Doktor Mašek je současně členem autorského kolektivu Almanachu českých šlechtických rodů, které od konce devadesátých let s dvouroční periodou vydává nakladatelství Martin. Jeho čtvrtý díl by měl vyjít letos v říjnu. Almanach českých šlechtických rodů je doplněn kresbami Antonína Javory (1947), jehož kresby doplňují výstavu.

S rozvojem techniky se ovšem ke slovu hlásí i nové formy. Gothajské almanachy, jejichž tradice byla po několikaleté přestávce po druhé světové válce obnovena, vycházejí také v elektronické verzi na internetové adrese

<http://pages.prodigy.net/ptheroff/gotha/gotha.htm>. Výstava potrvá do konce května tohoto roku.

Jan Oulík

Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny České

Koncem loňského roku vydaná publikace zapadá do mnohaleté absenční mezery šlechtické literatury a oproti publikacím J.Halady – Lexikon české šlechty, P.Maška – Modrá krev a V.Pouzara – Almanach českých šlechtických rodů se věnuje pouze knížecím a panovnickým rodům, které vlastnily majetek na území Čech a Moravy od roku 1627/28. Rody jsou abecedně uspořádány a každému je věnována kapitola seznamující čtenáře s udělenými tituly, historií rodu, majetkem a jeho držiteli a současně žijícími představiteli. Kapitoly jsou ve většině případů doplněny i fotografiemi význačných sídel, portréty členů a uprostřed vevázanými kresbami znaků jednotlivých rodů. Ačkoliv publikace působí pro milovníka šlechtické historie a genealogie sympaticky, začíná se tento pocit vytrácet již při čtení prvních stránek.

Je pochopitelné, že v době využívání osobních počítačů bude i taková publikace na počítači vytvářena, ovšem bylo by záhodno, aby se tak stalo bez chyb, které tento způsob přináší. Jedná se především o rozdělování slov, např. ne-jprve (s.123), ne-jvyšším (s.149), protinacistického (s.160), zdvojení slov, např. nechal Fridrich nechal (s.30), dcera dcera Sakuntala (s. 42), sňatek sňá-

tek s Eugenií (s. 53), narodil narodil až (s. 69), a tak je možné pokračovat stránku za stránkou, celkem jsem napočítal 38 takových nebo podobných chyb, které nepřispívají k plynulosti a čtivosti textu a mnohého milovníka českého jazyka silně nadzvedávají z polohy, ve které čte. Nabízí se tak pochopitelně otázka, zda byla vůbec prováděna korektura.

Na druhou stranu mnohý čtenář může prohlásit, že uvedené nedostatky jsou zanedbatelné, důležitý je obsah. Zde je však možné rovněž nalézt řadu nesrovnalostí, např. Julius Jindřich Sasko-Lauenburský (1580-1655), od 1656 vévoda (s. 219). Na s. 223 je uvedeno, že potomci Josefa Oswalda Thun-Hohensteina „drželi Lipovou a Klášterec n. Ohří až do roku 1945“. Lipovou (dř. Hainspach) však získal již při první pozemkové reformě (zde prováděna r. 1926) JUDr. Josef Růžička, právní zástupce předchozího majitele Oswalda Thun-Hohensteina. Na s. 44 je uvedeno, že rod Buquoyů „můžeme sledovat až od Landelina I. de Lonqueval, seignera de Vaux, který žil ve 12. století.“ Pominu-li skutečnost, že Landelin I. se v rodokmenu Buquoyů (resp. Lonquevalů) ve 12. stol. nenachází (je ale uváděn v genealogii rodu v Gothaisches Genealogisches Taschenbuch der Gräflichen Häuser, v Die Wappen des böhmischen Adels – J. Siebmacher's großes Wappenbuch a v genealogické sbírce V. Janovského), je skutečností, že panství Vaux získal pro rod až v 15. století Hugues de Lonqueval (+ 1458), guvernér v Ba-

paume, který se jako první psal seigneur de Vaux. Na s. 45 je uvedeno „povýšen na hraběte de Longueval (1580)“. Rod se ovšem původně jmenoval právě de Lonqueval a Maxmilián byl v roce 1580 povýšen na hraběte de Buquoy (jak mj. správně uvedeno na s. 44). Na s. 315 je citována „Heraldická ročenka 1886“. Pokud by v uvedeném roce Heraldická ročenka vyšla a uvedený autor (Mojmír Chromý) do ní přispěl, zasluhovalo by město Benešov zapsat do Guinnessovy knihy rekordů jako město se současným nejstarším starostou. Opět zde zaráží ne snad žádná (v tiráži je uváděn odborný revizor), ale rozhodně nedostatečná kontrola.

Ku prospěchu nejsou publikaci ani již zmiňované, ale nekvalitní fotografie sídel, např. Zbraslav (s.187), Bechyně (s.195), Lipnice n.Sázavou (s. 202), nádvoří zámku Hluboká (s. 246) atd.

Po celkovém přečtení publikace lze konstatovat, že je silně komerčně zaměřena (a asi si jiný cíl nekladla), určena pro širokou laickou čtenářskou obec, které kromě slohových a gramatických chyb nebudou vadit ani chyby obsahové. Odborné, resp. o šlechtickou problematiku se zajímající veřejnosti může posloužit pouze jako všeobecné vodítko, jehož obsah nelze bez konfrontace zejména s archívními prameny nekriticky přejímat.

Jan Podhola

J. Županič, F. Stellner, M. Fiala,
Encyklopedie knížecích rodů zemí koruny
České, Praha 2001

Vydalo nakladatelství Aleš Skřivan ml.,
váz., 340 stran, náklad a cena neuvedeny.

Životopisná encyklopedie rodu Rožmberků

Rovněž v loňském roce byla vydána další publikace věnující se šlechtické genealogii, a to jednomu z nejvýznamnějších panovnických rodů – Rožmberkům. Kromě úvodní statě osvětlující vznik publikace a její skladbu, pokračuje historií rodu, tabulkou představitelů rodu, seznamem držitelů zemských hodností a úřadů, tabulkou představitelů rodu v kontextu s českými panovníky, pohřebními místy až k hlavní části. Tu tvoří hesla abecedně řazených členů rodu (včetně manželů a manželek), u nichž jsou uváděna základní data a stručný životopis (pokud byl zjistitelný). Každé heslo je doplněno základní literaturou a celá část pak fotografiemi (sídla, náhrobní kameny, portréty atd.) a rodopisnými tabulkami členů rodu i rodů spřízněných. Z odborného hlediska nelze publikaci přikládat velký význam, jedná se spíše, jak sám autor v úvodu zmiňuje, o malý pokus zmapovat především genealogické souvislosti. Proto také

nepřekvapí v závěrečném soupisu základní literatury absence takových prací, jakými jsou např. O starožitném erbů rúží a těch všech, kteří jí za znamení rytířské užívají (Paprocký - Diadochos), Rosenberské kroniky krátký a summovní výtah, sepsaný na konci léta 1609 v Třeboni (V. Březan), Páni z Růže (F. Palacký), Poslední Rožmberkové a jejich dědictví (A. Rybička), Život Petra Voka z Rožmberka a Život Vilém z Rožmberka. (V. Březan) aj., pominu-li již zcela chybějící pramenou základnu z rožmberského archivu uloženého v SOA Třeboň, včetně zpracovaného rodokmenu Vítkovců a Rožmberků.

Jan Podhola

*Bohumír Němec, Rožmberkové, Životopisná encyklopedie panského rodu, České Budějovice 2001
Vydalo nakladatelství Veduta, brož.,
112 stran, náklad a cena neuvedeny.*

Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí

Do třetice publikace vydaná v loňském roce. V úvodních kapitolách seznamuje čtenáře s dějinami kartografie, aby dále po-

kračovala přehledy od nejstarších map, resp. Znázornění Čech, Moravy a Slezska na mapách světa či Evropy, přes rukopisné mapy zemských a vrchnostenských měřičů, první tištěné mapy, přehledné mapy českých zemí a krajů, vojenské mapování, katastrální mapy, stabilní katastr atd. až do současnosti. Jedna z kapitol je věnována i územnímu vývoji Čech, Moravy a Slezska v mapovém znázornění; jiná krásám starých map z hlediska sběratelství. Text doplněný velkým počtem ukávek je zakončen přehledem nejvýznamnějších map od konce 16. do 19. století. Publikace si svým obsahem rozhodně zaslouží pozornost genealoga a může mu být výbornou pomůckou při jeho práci, např. informacemi o mapách krajů či církevním rozdělení, plány měst apod., zvláště je-li podána čtivou formou, což je dáno skutečností že ji autorka zpracovávala z pohledu historika a archiváře.

Jan Podhola

*Eva Semotanová, Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí, Praha 2001
Vydalo nakladatelství Libri, váz.,
264 stran, náklad a cena neuvedeny.*

Zemřel JUDr. Vladislav Brož

Téměř s neúprosnou pravidelností nás při přípravě na nejkrásnější svátky roku, Vánoce, dostihují i nejsmutnější zprávy v lidském životě – zprávy o úmrtích. Také v závěru loňského roku jsme se dozvěděli velmi smutnou zprávu: dne 19. prosince zemřel ve věku nedožitých 84 let čestný člen ČGHSP JUDr. Vladislav Brož.

Vladislav Brož patřil k dlouholetým členům Společnosti a k aktivním funkcionářům jejího správního výboru. Narodil se 23. února 1918 v Čečelovicích (okr. Strakonice), obecnou školu navštěvoval v Bezděkově. Na gymnasium byl přijat v Českých Budějovicích, středoškolské studie však absolvoval v Novém Bydžově, neboť jeho otec byl jako okresní školní inspektor přeložen do nedalekých Hořic. Po úspěšném složení maturitní zkoušky se na podzim 1937 stal řádným posluchačem právnické fakulty University Karlovy v Praze. Zároveň se stal členem Spolku československých právníků Všehrd a Akademického domu. Byl pilným studentem, ačkoliv se nezřikal

veselého studentského života, a tak složil ještě v červenci 1939 první rigorosní zkoušku. Za několik měsíců však přišel tragický 17. listopad; byl zatčen gestapem v tzv. Benešově koleji v Dejvicích a po výsleších na Pankráci a v Ruzyni byl od-

transportován do koncentračního tábora Sachsenhausen, kde byl v nelidských podmínkách vězněn 38 měsíců. Po propuštění nastoupil do Rolnických družstevních podniků v Jičíně s povinností pravidelně se hlásit na místní úřadovně gestapa.

Teprve po skončení války se mohl vrátit k dokončení universitních studií; v roce 1946 absolvoval právnickou fakultu a získal titul JUDr. Vzápětí začal pracovat na generálním ředitelství Čs. dolů (1946-1951), ale z kádrových důvodů byl jako nestraník přeřazen na Ministerstvo paliv a energetiky (1951-1958) a nakonec do oblasti plynárenství (1958-1978). Z osobních důvodů se zaměřil na energetické právo, které přednášel jako odborník v daném resortu na podnikových kursech (1963-

1978). Během celého zaměstnaneckého období publikoval v desítkách odborných periodik doma i v zahraničí a redigoval řadu sborníků s energeticko-právní problematikou, vydávaných v letech 1981-1990. Vydal také dvě knihy vzpomínek – Dies atri aneb Od první do třetí republiky (Praha 1999) a Dies irae aneb Cesta bezpartijního právníka proměnami času (Praha 2000).

Za svou práci a postoje byl oceněn řadou vyznamenání, mezi něž patří např. Československý válečný kříž 1939-1945, Jubilejní kříž akademické legie, Stříbrná medaile JUDr. Antonína rytíře Randy atd.

Přes svou profesní vytíženost si našel vždy čas na umělecké záliby, které ho zajímaly již od studentských let a které ho přivedly do členských řad několika společností. Kromě předsednictví Pražského sdružení Jednoty českých právníků a předsednictví ve správní radě o.p.s. Právnícký dům v Praze byl členem Spolku českých bibliofilů, České numismatické společnosti, České společnosti přátel drobné plastiky a v neposlední řadě České genealogické a heraldické společnosti v Praze.

Právě z jeho činnosti v ČGHSP můžeme poznat, plně si uvědomit a ocenit jeho odborné znalosti a charakterové vlastnos-

ti. Několik let působil jako člen správního výboru a svými zkušenostmi ze spolkové činnosti nepomáhal v organizaci práce Společnosti. Mimo jiné je ještě v živé paměti jeho vystoupení na valné hromadě roku 1999 a pomoc při nedostatečně připravené volbě nových orgánů Společnosti. Jeho aktivita v rámci ČGHSP se však neomezovala jen na organizační záležitosti; podílel se rovněž na publikační a školící činnosti. Do publikace o základech genealogie přispěl kapitolou o rodovém archivu a kronice a tutéž tematiku přednášel v rámci kurzů pro rodopisce. Vycházel zde z vlastní bohaté zkušenosti a spočívající jak ve vybudování obsáhlého rodového archivu, tak v sepsání rodové kroniky. Zmíněná kronika, napsaná na ručním papíře a vázaná v kůži, obsahuje popis 14 generací Brožů a může sloužit jako vzorný příklad obsahového a technického provedení.

Ve Vladislavu Brožovi ztratila ČGHSP jednoho ze svých vzácných členů. Nejen pro jeho odborné znalosti, ale i charakterové vlastnosti. Byl vždy milým, ochotným a laskavým, chápavě tolerantním; nepřehlédnutelným, ale přitom velmi skromným člověkem. Proto zůstane jeho jméno natrvalo zapsáno do historie ČGHSP.

Jan Podhola

Nově přijatí členové v roce 2001

1254 Kolaja Daniel, Praha	1290 Bakeš Petr, Velký Borek
1255 Kubík Ladislav, Praha	1291 Ludvíková Hana, Cheb
1260 Svoboda Jiří, Louny	1292 Dietze J. Roswitha, Praha
1261 Písařík Pavel, Praha	1293 Stehlík Petr, Brno
1262 Rohlová Miloslava, Rakovník	1294 Forejtová Miluška, Hluboká
1263 Arbet Petr, Hrdějovice	1295 Štetka Peter, Pezinok
1264 Křížová Zdeňka, Vimperk	1296 Svoboda Tomáš, Kdyně
1265 Václavek Ladislav, Ml. Boleslav	1297 Fous Karel, Praha
1266 Jindř. František, Č. Budějovice	1298 Říhová Pavla, Praha
1267 Erhart Vladislav, Č. Budějovice	1299 Pavlů Miroslav, Kelč
1268 Muknšnábl Josef, Protivín	1300 Kratochvíl Zdeněk, Praha
1269 Lešovský Vladimír, Brno	1301 Skalický Karel, Řepice
1270 Vodráčková Eva, Č. Budějovice	1302 Jindráková Jana, Praha
1271 Stříbrská Eva, Praha	1303 Herajt Tomáš, Hněvnice
1272 Kotrba Jan, Jindř. Hradec	1304 Kramolišová Pavla, Nový Jičín
1273 Vodička Jiří, Praha	1305 Podmolík Leopold, Olomoc
1274 Sviták Martin, Č. Budějovice	1306 Mrkvíčka Pavel, Třesovice
1275 Šlechta Miroslav, Říčany	1307 Dvořák Tomáš, Přezletice
1276 Řepka Petr, Ústí n. Labem	1308 Božoň Tomáš, Horní Lhota
1277 Vávra Petr, Komárov	1309 Babák Favid, Velké Meziříčí
1278 Pánková Petruška, Praha	1310 Zelenka Aleš, Č. Krumlov
1279 Daněk Milan, Č. Budějovice	1311 Kroužek Petr, Praha
1280 Konečná Emilie, Č. Budějovice	1312 Belingerová Markéta, Říčany
1281 Kubiš Josef, Kolín	1313 Šír Zdeněk, Praha
1282 Velek Ondřej, Praha	1314 Baďura Michal, Benešov
1283 Vostrá Monika, Praha	1315 Krumphanzl Luboš, Benešov
1284 Kysilka Karel, Napajedla	1316 Hanus Petr, Písek
1285 Hajny Zdenek, Malmó	1317 Týma Milan, Jitkov
1286 Vlček Josef, Ústí n. Labem	1318 Valenta Jiří, Praha
1287 Jíra Vratislav, Praha	1319 Petera Jiří, Kocleřov
1288 Mladějovský Jiří, Praha	1320 Kodeš Jiří, Praha
1289 Náměstek Ladislav, Praha	4092 Slovenský národní archiv

Jan Podhola

Ukončili členství nebo zemřeli v roce 2001

40 Brož Vladislav †	313 Neuberg Ladislav †	859 Teplý Vlastimil
89 Filip Jiří	464 Těgl Ladislav	926 Anderle Rudolf
107 Hájková Zdeňka	531 Záhorovský Josef †	934 Pačes Miroslav
292 Mazurek Stanislav	536 Zelenková Miloslava †	1203 Stepka William †
311 Nekola Miloslav	750 Straková Sylvie	

Dále bylo v září rozhodnutím správního výboru ukončeno v souladu se stanovami ČGHSP členství 53 členům, kteří přes dvojitý upozornění neuhradili členské příspěvky za rok 2000.

Jan Podhola

Výstava ČGHSP

S výstavou České genealogické a heraldické společnosti s názvem „Putování za předky“ jsme se v loňské roce setkali v muzeích v Jílovém u Prahy, na zámku ve Vlašimi a v muzeu v Benešově.

Cílem této výstavy je srozumitelnou a přitažlivou formou seznámit širokou laickou veřejnost s pomocnými vědami historickými, zejména genealogií a heraldikou. Návštěvník výstavy spatří na řadě výstavních panelů ukázky archivních záznamů o předcích, které ho chronologicky provedou na pomyslné cestě od současnosti až k minulosti a umožní mu sledovat vytvoření rodové posloupnosti. Seznámí se s vyobrazením rodokmenu i se zpracováním rodových kronik, které jsou vrcholem dlouholeté trpělivé práce rodopisného badatele. Rodopisná část je bohatě doprovázena výstavkou krásně vypracovaných erbů od našeho člena pana Stanislava Kasíka z Roudnice nad Labem.

Vyjadřujeme tímto poděkování pracovníkům muzeí za výbornou spolupráci a poskytnutí výstavních prostor. Projekt této výstavy je přitom připraven i pro další roky. V měsíci březnu letošního roku se výstava uskutečnila v Muzeu českého krasu v Berouně. Nyní Vás můžeme seznámit s přehledem výstav pro rok 2002:

1. května – 29. září 2002

Muzeum Žebrák
Náměstí 89, Žebrák,
tel.: 0316/533448
So – Ne 9,00-17,00 hod.

září – říjen 2002

Městské muzeum Chrást
u Chrudimi
Náměstí 1 zámek,
Chrást u Chrudimi,
tel.: 0455/667199

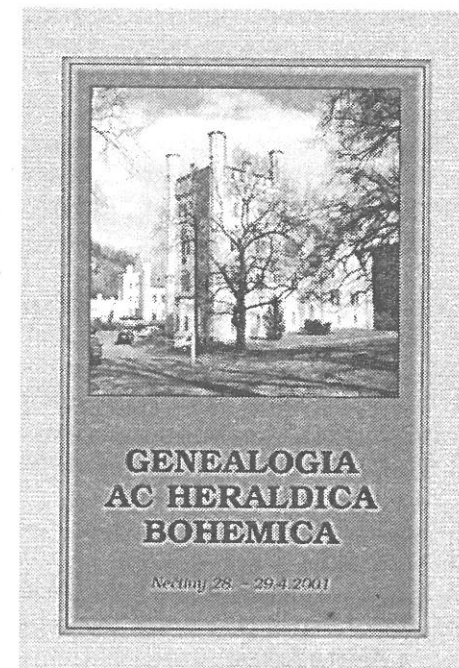
listopad 2002

Okresní muzeum Pelhřimov
Masarykovo nám. 10,
Pelhřimov
tel.: 0366/31535

Helena Voldánová

Sborník Genealogia ac heraldica Bohemica

D o roka a do dne, ba dokonce ještě o nějaký týden dříve, opouští tiskárnu brožura „Genealogia ac heraldica Bohemica“ čili sborník příspěvků ze stejnojmenné konference, pořádané naší Společností loni v dubnu na krásném západočeském zámku Nečtiny. O konferenci bylo podrobně referováno v GHJ 2/2001 a byl zde publikován i seznam patnácti zde prezentovaných příspěvků. Z nich se ve sborníku objevuje jedenáct (J. Podhola, ČGHSP a koncepce její další činnosti; M. Šišmiš, Genealogické aktivity na Slovensku a v slovacikálnom zahraničí; V. Němečková, Výuka pomocných věd historických na Univerzitě Hradec Králové; Z. G. Alexy, Súčasná slovenská heraldická spisba; K. Kučerová, Genealogické sbírky SÚA - sbírka svobodného pána Wunschwitze; L. Polanský, Úvahy nad původem a vztahem české kněžny Biagoty k Přemyslovcům; M. Starý, Anna „von der Luczka“; V. Rábik, Príspevok k stredovekej podobe znaku mesta Žlutice; F. Maděra, Heraldické a nápisové památky v Bolehovicích a Jesenici; T. Krejčík, Možnosti studia heraldiky nové šlechty v 19. století; M. Pavlák, Jan Peisker a jeho rod) a jako návdavek se k nim připojují přehled dějin Nečtiny z pera Jana Podholy, krátké zamyšlení nad význa-

mem jmen v rané panovnické a velmožské linii od Jiřího L. Bílého a obsáhlá fundovaná studie Jiřího J. K. Nebeského o znaku Liechtensteinů v 17. století. To vše na 128 stranách textu, doplněného rodokmeny, tabulkami a fotografiemi, s 8 barevnými přílohami. Brožura má formát A5 a členům Společnosti ji nabízíme za zvýhodněnou cenu 160 Kč; objednat ji lze poštou, telefonem nebo prostřednictvím e-mailu.

Marek Starý

Protože podle ankety má 166 členů Emailovou adresu a celkem 103 členů projevil zájem o Emailovou komunikaci s PC skupinou, od července 2001 provozujeme elektronickou konferenci GEN-L@ecn.cz, nejprve ve zkušebním provozu se všemi členy s Emailem a od ledna 2002 jen s těmi, kteří k tomu dali výslovný souhlas v části ankety týkající se naší PC skupiny.

Zhruba 20 členů napsalo na návratku, že mají zájem získávat informace z PC skupiny Emailem ale bohužel neposkytli funkční mail. Vadné Emailové adresy jsou: (podle členského čísla členů, kteří nedali souhlas se zveřejněním jména): 56, 472, 531, 558, 638, 997, 1038, 1075, 1218, 1230, 1232, 1233, 1234, 1255, 1260, 1269, 1284, 1285, a dále Emailové adresy členů 1147 (Mgr. Zdeňka Sára Baroňová), 87 (Mgr. Josef Filip), 188 (Ing. Jiří Klusáček), 1193 (Markéta Tondlová). Prosíme tyto členy i další členy s novými Emailovými adresami, aby poslali co nejdříve svůj aktuální E-mail na adresu Společnosti cghsp@email.cz a podle zájmu i na adresu konference gen-l@ecn.cz. Předáním adresy umožníte levnou a operativní komunikaci!

S anketou řada lidí poslala opravené a nové údaje po bádáních rodech a obcích, které časem doplní „meta-databázi“ bádáních jmen a míst, která již byla otištěna v GHL 2/2001. Příjemným zjištěním pro nás byla ochota několika členů pomoci (např. pan Dvořák, Ing. Fleková a další) s vyhodnocením ankety i přepisem dalších dat do elektronické formy k dalšímu zveřejnění. Děkujeme všem za pomoc.

Ondřej Fafejta, Bohuslav Sloup, Ondřej Velek

Poděkování patří právě Vám ...

Správní výbor vyjadřuje poděkování všem členům i příznivcům naší Společnosti, kteří v uplynulém roce 2001 rozšířili knižní fond ČGHSP poskytnutím svých rodopisných prací, kronik, publikací i článků. Jedná se o následující osoby:

Černý Jaroslav	Nohel Roland	Hásek Václav
Hauser Zdeněk	Hoyer Ivan	Jeřela Jiří
Jičínská Filoména	Kondrys Antonín	Kraus Pavel
Makovský Vladimír	Morava Miloslav	Novák Otakar
Olbrich Ladislav	Plitz Jiří	Pokorná Karla
Rubešová Jiřina	Rychlý Vladimír	Skočková Hana
Slaboch Martin	Srp Josef	Tibitanzl Zdeněk
Válová Miloslava	Vejsada Jan	Vesecký František
Vilímek Ivan	Vlk Josef	Voldánová Helena
Zelenka Miroslav	Zmekovi Josef a Vladimír	

Helena Voldánová

Úřední hodiny v místnosti Společnosti:

každé pondělí od 14,00 do 16,00 hodin (kromě měsíců července a srpna).

Knihovna v místnosti Společnosti:

každé první úterý v měsíci od 17,15 do 19,00 hodin (kromě měsíců července a srpna).

Autoři tohoto čísla:

Antonín Kondrys, Vančurova 236, 346 01 Horšovský Týn
† PhDr. Jaroslav Honc (práce publikována se souhlasem PhDr. Ing. Jaroslavy Honcové)

Genealogické a heraldické listy, ročník XXII., číslo 1/2002

Pro své členy vydává

Česká genealogická a heraldická společnost v Praze

Fantova 1784, Praha 5, 155 00, tel.: 51 61 34 90

<http://www.genealogie.cz>

e-mail: cghsp@email.cz

Bankovní spojení: 108696177/0300 (ČSOB), 122991359/0800 (ČS)

Odběr časopisu je vázán na zaplacení členského příspěvku.

Za původnost a obsah článků ručí autoři.

Připravuje Redakční rada ve složení:

PhDr. Karel Černý, PhDr. Ing. Jaroslava Honcová, CSc.,

PhDr. Vladimíra Hradecká, Jan Oulík, Mgr. Marek Starý

Jazykové korektury: PhDr. Jan Podhola, Mgr. Marek Starý

Grafická úprava: Šárka Klomínková

Uzávěrka: březen 2002 - dáno do tisku v dubnu 2002 - Počet výtisků: 1000

ISSN 1212-9631

Tisk: Polygrafické SOU Svoboda s.r.o., Bellova 352, 109 00 Praha 10